

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
Sotsiaalteaduskond
Ragnar Nurkse innovatsiooni ja valitsemise instituut

SILVER SEPP

**ERA- JA AVALIKU SEKTORI ROLL INTELLEKTUAALOMANDI
ÕIGUSTE JÕUSTAMISEL KAUBAMÄRGI ÕIGUSTE NÄITEL EESTIS
2006-2014**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: dr Tarmo Kalvet

TALLINN 2015

Deklareerin, et käesolev bakalaureusetöö,
mis on minu iseseisva töö tulemus,
on esitatud Tallinna Tehnikaülikooli
bakalaureusekraadi taotlemiseks ja selle alusel
ei ole varem taotletud akadeemilist kraadi.

Silver Sepp

“ “ 2015

Töö vastab kehtivatele nõuetele

Juhendaja: dr Tarmo Kalvet

“ “ 2015

Kaitsmisele lubatud “ “ 20125

Avaliku halduse magistritööde kaitsmiskomisjoni esimees
dr Margit Kirs

LÜHIKOKKUVÕTE

Töö eesmärgiks on analüüsida intellektuaalomandi (IO) õiguste jõustamise osakaalu era- ja riigisektori vahel kaubamärgi õiguste näitel Eestis 2006-2014 aasta andmete alusel. Uurimistöö tulemused annavad ülevaate olemasolevast olukorrast ning võimaldavad anda hinnangut, kuidas era- ja avalik sektor IO jõustamisega hakkama saavad.

Töös kasutatakse kombineeritud uurimismetoodikat. Kvantitatiivses analüüsis hinnatakse era- ja avaliku sektori IO õiguste jõustamise osakaalu kohtu ja tööstusomandi apellatsioonikomisjoni (TOAK) lahendite analüüsi kaudu. Kvalitatiivses analüüsis viiakse läbi intervjuud IO jõustamisega seotud institutsioonide esindajatega.

Töö tulemused näitavad, et vastavalt väikeriigi teooriale pöörab Eesti avalik sektor võrdlemisi vähe tähelepanu kaubamärgiõiguste jõustamisele. Peamiseks kaubamärgiõiguste jõustajaks Eestis on erasektor, erasektori osatähtsus jõustamisel on olnud kõrgem majanduskriisi tingimustes ja kõrgema kuritegevusega perioodidel. Riigi tagasihoidlik roll kaubamärgi õiguste jõustamisel võib viidata ka madalale kaubamärgialasele kuritegevusele ja vähesele vajadusele riigi sekkumiseks selles valdkonnas.

Töö tulemused osutavad sellele, et IO õiguste jõustamine ei ole Eesti kui väikeriigi avaliku sektori jaoks väga kõrge prioriteetsusega tegevus. Samuti selgus, et IO õiguste spetsialistid on Eesti avalikus sektoris multifunktsionaalsed, kuid selle puhul ei saa täheldada negatiivset mõju spetsialistide võimekusele. Eesti haridussüsteem ei koolita kitsalt IO õiguste spetsialiste. Kodanikeühenduste huvi IO õiguste temaatika suhtes on Eestis madal.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. INTELLEKTUAALOMANDI ÕIGUSTE JÕUSTAMINE VÄIKERIIGIS	8
1.1. Intellektuaalomandi ja kaubamärgiõiguse tähtsus	8
1.2. Intellektuaalomandi õiguste jõustamine	10
1.3. Väikeriigi avaliku sektori võimalused intellektuaalomandi õiguste jõustamisel.....	12
2. UURIMISMETOODIKA	15
3. INTELLEKTUAALOMANDI ÕIGUSTE JÕUSTAMINE 2006-2014	18
3.1. Era- ja avaliku sektori osakaal intellektuaalomandi jõustamisel	18
3.2. Era- ja avaliku sektori rolli kohta intellektuaalomandi õiguste jõustamisel: intervjuude tulemused	22
KOKKUVÕTE	31
SUMMARY	33
KASUTATUD KIRJANDUS	36
LISA 1	40
LISA 2	42

SISSEJUHATUS

Intellektuaalomand (IO) tähendab õigusi inimese vaimse ja intellektuaalse tegevuse tulemustele (Kurisoo *et al* 2009, 11). IO jaguneb kolmeks valdkonnaks: autoriõigused, autoriõigustega kaasnevad õigused ja tööstusomand (*Ibid.*,13-15). Tööstusomandi (TO) liikidest on kõige enam levinud kaubamärgid (*Ibid.*,16). Käeolev töö käsitlebki kaubamärkide, kui kõige enam levinud TO liigi valdkonda.

IO-ga seoses on oluliseks küsimuseks, kuidas on reguleeritud õigused IO kasutada ning kuidas on tagatud nende õiguste kaitse. IO õiguste kaitse on vajalik nii selle omaniku kui ühiskonna seisukohast lähtudes. Samas on IO õigusi keerulisem kaitsta kui materiaalsel omandil. IO õiguste rikkumine tekitab majanduslikku, sotsiaalset ja füüsilist kahju, mistõttu on oluline sellega võidelda. IO õiguste rikkumise vastases võitluses on vahendiks IO õiguse jõustamine, mis hõlmab erinevaid protseduure ja sanktsioone (EITK 2014, 4).

IO õiguste jõustamises on oma osa nii era- kui avalikul sektoril. Eraõiguslik jõustamine hõlmab IO õiguse omaniku poolt õiguste rikkujaga kokkuleppe saavutamist, või pöördumist õiguste kaitseks kohtu või kohtueelse menetleja poole. Avaliku sektori poolne õiguslik jõustamine väljendub riigiasutuste poolt algatatud menetlustes ning see on seotud IO rikkumiste karistusõigusliku poolega.

Michal (2012, 480) on väljendanud seisukohta, et tulevikus peaks IO jõustamine olema senisega võrreldes rohkem tsiviilõiguslik. Ta kritiseerib praegust olukorda, kus IO valdkonnas on peaaegu iga õigusrikkumine karistatav kas kuriteo või väärteo vormis. Selline õiguskord on ebaproportsionaalne, sest karistus peab järgnema üksnes rasketele õigusrikkumistele.

Teatud ulatuses on karistusõiguslik IO õiguste jõustamine tulenev Eesti poolt võetud rahvusvahelisest kohustustest. Kõige olulisemaks nendest võib pidada Intellektuaalomandi õiguste kaubanduspektide lepingut, mille artikli 61 kohaselt kohustuvad lepingu liikmed rakendama kriminaalmenetlust kaubamärgi võltsimise või autoriõiguste kommertseesmärkidel rikkumise korral¹.

Michal'i (2012, 480) väitel on eraõiguslik IO õiguste jõustamine kõige kohasem lahendus, sest tihti on tegemist keeruliste eraõiguslike vaidlustega. Riigi roll peaks olema aga tagada, et IO õiguste omanike ja kasutajale oleks soodsad, kättesaadavad ja arusaadavad võimalused IO vaidluste lahendamiseks tsiviilkorras.

¹ Intellektuaalomandi õiguste kaubanduspektide leping (RT II 1999, 22, 123), art 61.

Kaubamärgiõiguse näol on tegemist taasiseseisvunud Eesti kõige vanema tööstusomandi instituudiga. Esimene kaubamärgi seadus võeti vastu 1992.a. ja see jõustus 1994.a., praegu kehtiv seadus võeti vastu 2002.a. ja see jõustus 2004.a. Kaubamärgiõiguse areng on Eestis ajendatud paljuski EL ühinemisest ja sellega seotud vajadusest ühitada Eesti kaubamärgiõigust EL kaubamärgidirektiividega (Sehver 2012, 543).

Kaubamärgiõiguste jõutamisel on aastate jooksul Eestis kujunenud arvestatav õiguspraktika nii tööstusomandi appellatsioonikomisjon (TOAK) kui erinevate kohtuastmete poolt. Eraõiguslikud vaidlused on leidnud mitmetel juhtudel lahenduse Riigikohtus, mistõttu on kujunenud ka märkimisväärne Riigikohtu praktika selles küsimuses. Näiteks on Riigikohtus leidnud lahendust vaidlusküsimused kaubamärgi õiguskaitse ulatusest, kaubamärgi eksitavusest, kaubamärkide sarnasusest ja samaliigilisusest (Sehver 2012, 543-544).

IO õiguste eraõigusliku jõustamise eelistamine võib Eesti puhul olla põhjendatav ka asjaoluga, et tegemist on väikeriigiga. Eestil kui väikeriigil võib olla madalam avaliku sektori võimekus IO jõustamisega tegeleda. Kuna väikeriigi avalikud ressursid on piiratud, siis võib IO õiguste riigipoolne jõustamine olla madala prioriteetsusega, mistõttu võib olla otstarbekam jätta IO õiguste jõustamine suuremas osas erasektori ülesandeks.

Eelnevaid asjaolusid arvesse võttes on aktuaalne uurida, millises vahekorras jaguneb IO õiguste ja täpsemalt kaubamärgi õiguste jõustamine Eestis avaliku ja erasektori vahel. Uurimistöö tulemused annavad ülevaate olemasolevast olukorrast ning võimaldavad anda hinnanguid kuidas era- ja valik sektor IO jõustamisega hakkama saavad.

Töö eesmärgiks on analüüsida IO õiguste jõustamise osakaalu era- ja riigisektori vahel kaubamärgi õiguste näitel Eestis 2006-2014 aasta andmete alusel.

Töös kasutatakse kombineeritud uurimismetoodikat. Kvantitatiivses analüüsis hinnatakse era- ja avaliku sektori IO õiguste jõustamiste osakaalu kohtu ja TOAK-i lahendite analüüsi kaudu. Kvalitatiivses analüüsis viiakse läbi intervjuud IO jõustamisega seotud institutsioonide esindajatega.

Töö koosneb neljast peatükist. Esimeses peatükis antakse ülevaade IO õigustest, nende rikkumistest ja jõustamise alustest, samuti tuuakse välja teoreetilised seisukohad Eesti kui väikeriigi avaliku sektori võimekuse kohta IO jõustamisega tegeleda. Teises peatükis määratletakse uurimismetoodika, selgitatakse andmete kogumise ning intervjuude läbiviimise põhimõtteid. Kolmandas peatükis esitatakse kvantitatiivse ja kvalitatiivse analüüsi tulemused.

Neljandas peatükis kõrvutatakse analüüsi tulemusi teoreetiliste seisukohtade ning esitatakse järeldused kaubamärgi õiguse jõustamise kohta Eestis.

1. INTELLEKTUAALOMANDI ÕIGUSTE JÕUSTAMINE VÄIKERIIGIS

1.1. Intellektuaalomandi ja kaubamärgiõiguse tähtsus

Nagu eelnevalt märgitud moodustavad kaubamärgid ühe osa IO-st ja kitsamalt kuuluvad need TO hulka. Kaubamärgiseaduse järgi on kaubamärk “tähis, millega on võimalik eristada ühe isiku kaupa või teenust teise isiku samaliigilisest kaubast või teenusest.”² Seaduses ei ole täpselt määratletud, mida mõeldakse tähise all. Kõige sagedamini on kaubamärgid visuaalsed kujutised, tekstilised või numbrilised märgid või kombinatsioonid eelmistest. Selle kõrval võivad kaubamärgid olla ka värvi-, lõhna- heli-, liikumis- vm. märgid (Jeroham *et al* 2010, 68).

Kaubamärgi kõige olulisemaks tunnuseks on, et see võimaldab eristada kaupu või teenuseid nende päritolu järgi. Kaubamärk võib eristada ühe ettevõtte toodangut teiste omadest (individuaalne kaubamärk) või ka mitmete ettevõtete toodangut ülejäänutest (kollektiivne kaubamärk) (*Ibid.*, 68-69).

Kaubamärgid omavad tähtsust toote kvaliteedi, seaduslikkuse, turvalisuse ja usaldusväarsuse kinnitajana. Seeläbi suurendavad nad tarbijate kindlustunnet ostu sooritamisel (Lambert 2009, 27). Kaubamärgid abistavad ostjat toodete valikul, andes neile informatsiooni toote päritolu kohta. Selle kõrval on kaubamärgid turunduskommunikatsiooni vahendiks, kaubamärke kasutatakse reklaamis, neid seostatakse turundussõnumitega (Jeroham *et al* 2010, 12-13). Kaubamärgid annavad ettevõtetele stiimuli toota järjekindlalt kõrge kvaliteediga kaupu, sest kaubamärk on vahendiks, mille kaudu saab ettevõtte anda tarbijatele lubaduse kvaliteedi kohta (Sandner 2010, 35)

Kaubamärgid võivad olla suure turuväärtusega, sest tarbijate seas hinnatud kaubamärk aitab tooteid edukalt müüa. Maailma kõige väärtuslikumate kaubamärkide nagu Apple ja Google väärtuseks on hinnatud üle 100 miljardi dollari (Friedmann 2015, 7). Kaubamärgi kasvav turuväärtus on autori arvates eduka ettevõtte tunnus. Kuna suure väärtusega kaubamärgi kasutamine annab olulise eelise toodangu müümisel, on võõraste kaubamärkide ebaseaduslik kasutamine osade isikute jaoks ahvatlev ja suurt teenimisvõimalust pakkuv. Kõige enam on kaubamärgi kasutamise õiguste rikkumised levinud trendikaupade ja firmariiete juures (Jacobs *et al* 2001, 499). Selle kõrval on kaubamärgiõiguste rikkumine levinud ka laiatarbekaupade ja ravimite tootmisel (IPCG 2013, 3-4).

² Kaubamärgiseadus (RT I 2002, 49, 308) § 3.

IO õiguste kaitse juures võib pidada ühes olulisemaks avaliku huvi allikaks IO õiguste ja innovatsiooni vahelist seost. IO õigused annavad IO loojatele võimaluse teenida oma loomingult tulu. Kui IO õigused ei oleks piisavalt tagatud, siis vähendaks see huvi loome- ja arendustegevusega tegeleda, mis mõjuks innovatsioonile pärssivalt. Innovatsiooni peetakse üheks olulisemaks pikaajalise majanduskasvu allikaks (Greenhalgh, Rogers 2010, 34). Majanduskasvu suhtes on kahtlemata suur avalik huvi, sest sellega kaasnevad ühiskonna liikmete sissetulekute ja maksutulude kasv ning samuti on majanduskasv töökohtade kasvu soodustav.

IO õiguste kaitsmine on vajalik, sest juhul kui seda ei tehtaks, siis kaotakse IO majandusliku väärtuse. Tulenevalt sellest, et erinevalt füüsilisest omandist on IO puhul võimalik paralleelkasutus, mis tähendab, et IO objektiks olevat infot saavad samaaegselt kasutada erinevad isikud erinevas asukohas, siis on vajalik õiguskaitsme mehhanismide olemasolu IO õiguste tagamiseks (Mets *et al* 2014, 14).

Avalik huvi IO õiguste kaitsel on seotud ka autorite ja nende loometöö väärtustamisega. IO õiguste rikkumisi võib näha kui ebaeetilist tegevust ja ebaausat konkurentsi, mis suhtub autoritesse lugupidamatult. Seetõttu võib üksnes avalikku huvi IO õigusi kaitsta ja seda saab selgitada ka moraalsete kaalutlustega (May 2013, 7).

Kaubamärgiõiguste jõustamisel on avalik huvi kõige suurem toodete puhul, kus võltsitud kaubamärgiga toodete tarbimine võib olla toodete kasutajale ohtlik. Näitena võib tuua ravimid, aga ka mitmesugused masinad, elektroonikaseadmed. Kaubamärgi õiguste rikkumine on sageli rahvusvaheline ning seotud organiseeritud kuritegevusega (IPCG 2013, 12-14). Selle kõrval nähakse kaubamärke tarbijatele kasulikena kui nende informeerituse parandajat. Kaubamärgi õiguste rikkumised annavad aga tarbijatele väärinformatsiooni toodete kohta (May 2013, 7). Kaubamärgiõiguste rikkumisi võib käsitleda kui tarbijate eksitamist, mis suunab tarbijaid langetama nendele kahjulikke otsuseid (Tushnet 2006, 739). Kuna kaubamärgid on tarbijatele kaupade kvaliteedi tagajad ning ettevõtetele stiimuliks kvaliteetsete kaupade pakkumisel, siis seisneb avalik huvi kaubamärgiõiguste jõustamises ühelt poolt tarbijate huvide kaitsel ja teiselt poolt kaupade kvaliteedi tõstmisel.

Eelneva kokkuvõtteks tuleb mainida, et kuigi esineb mitmeid põhjuseid, miks tänu avalikule huville peaks avalik sektor sekkuma kaubamärgiõiguste kaitse tagamisse, tuleb arvestada ka sellisest tegevusest saadava kasuga. Avaliku sektori tegevus kaubamärgiõiguste kaitse valdkonnas nõuab ressursse ja selle puhul tekib küsimus, kas avalike ressursside kasutamine valdkonna peale, kus on tegemist eraõiguste kaitsega on õigustatud. Sealjuures tuleb arvestada,

et erasektoril on võimalused ise tegutseda kaubamärgiõiguste jõustamisel. Seetõttu on oluline, et avaliku sektori tegevus kaubamärgiõiguste jõustamisel oleks efektiivne. Nimetatud nõue on olulisem kui tegemist on väikse või vähearenenud majandusega riigiga, millel napib avalikke vahendeid olulisemate probleemide lahendamiseks (Maskus 2012, 226).

1.2. Intellektuaalomandi õiguste jõustamine

Tulenevalt kaubamärgi omaniku õigusest saab selle rikkumised jaotada kolme liiki: 1) kaubamärgiga identsete tähiste kasutamine kaupade või teenuste puhul, mis on identsed kaupade või teenustega, mille suhtes on kaubamärk kaitstud; 2) kaubamärgiga identsete või sarnaste tähiste kasutamine kaupade või teenuste puhul, mis on identsed samaliigilised kaupade või teenustega, mille suhtes on kaubamärk kaitstud; 3) kaubamärgiga identsete või sarnaste tähiste kasutamine teist liiki kaupadel või teenuseid, kui tähisega võib ebaausalt ära kasutada või kahjustada kaubamärgi omandatud mainet või eristusvõimet³

IO õiguste jõustamise all mõistetakse õiguste omaniku tegevust tema õiguste rikkumise korral. Sellisteks tegevusteks võivad olla näiteks kohtuvälise kokkuleppe sõlmimine õiguste rikkujaga, pöördumine rikkumise kõrvaldamiseks ja selle poolt põhjustatud kahjude hüvitamiseks kohtueelse menetleja või kohtu poole (EITK 2014, 7). Kaubamärgiõiguste puhul tähendab IO õiguste jõustamine eelkõige kaubamärgi õiguste omaniku poolt kaubamärgi ebaseadusliku kasutaja vastu nõuete esitamist kaubamärgi ebaseadusliku kasutamise lõpetamiseks ja nõuet sellega tekitatud kahju hüvitamiseks.

IO õiguste jõustamine on vajalik selleks, et tagada IO õiguste kaitse. Kui IO õiguseid ei oleks võimalik efektiivselt jõustada, siis kaotaks IO alane seadusandlus oma mõtte (WIPO 2008, 207). Peetakse oluliseks, et IO õiguseid oleks võimalik kiiresti ja mõistlike kuludega jõustada. IO õiguste jõustamise võimalused peavad tagama selle, et huvi IO õiguseid rikkuda oleks madal (Seville 2009, 409).

IO õiguste jõustajana nähakse eelkõige õiguste omanikku ennast (Lamebert 2009, 144). IO õiguste omanikul on kohustus ise jälgida oma konkurentide tegevust, et kas nad ei kasuta talle kuuluvaid IO õiguseid ebaseaduslikult. Kahtluse korral on IO õiguse omaniku ülesandeks pöörduda arvatava IO õiguste rikkuja poole ja selgitada välja, kas tegemist on IO õiguste rikkumisega (WIPO 2008, 207).

³ Kaubamärgiseadus (RT I 2002, 49, 308) § 14.

IO õiguste näol on tegemiste eraõigustega, kuid arvestades IO õiguste tähtsust ühiskonna seisukohast lähtudes, eksisteerib IO õiguste jõustamise juures arvestatav avalik huvi. Sellest tulenevalt on tegemist valdkonnaga, kus era- ja avalik huvi üksteist täiendavad (Liu 2004, 86). Seda asjaolu võib tuua põhjuseks, miks lisaks IO õiguste jõustamisele erasektori poolt on avalik sektor õigustatud ja isegi kohustatud IO õiguste jõustamisel omapoolset initsiatiivi üles näitama.

IO õiguste jõustamine erasektori poolt põhineb eraõiguslike vaidluste lahendamisel. Vaidlusi võivad lahendada pooled läbirääkimiste teel, selle võimatuse korral pöörduda kohtueelse menetleja või kohtu poole (Hall, Rosenberg 2011, 362). Vaidluste lahendamine läbirääkimiste teel on esimeseks võimaluseks IO õiguste jõustamisel. Läbirääkimiste puhul on IO õiguste omaniku ülesandeks näidata, et teine osapool on talle kuuluvaid IO õiguseid rikkunud. Teine osapool võib sellele vastu vaielda (WIPO 2008, 208).

Kui läbirääkimiste teel ei ole võimalik IO õiguste alast vaidlust lahendada, siis on järgmiseks võimaluseks pöördumine kohtueelse menetleja poole. Paljudes riikides on IO õigustega tegelevate avalike organisatsioonide juurde loodud vahekohtud või muud kohtueelsed organid, mille poole on IO õiguste jõustamiseks võimalik pöörduda (WIPO 2008, 208). Kohtueelne menetlus on tavaliselt odavamaks ja kiiremaks võimaluseks IO õiguseid jõustada võrreldes kohtumenetlusega (Seville 2009, 410).

Kohtueelse menetleja lahendi peale võib esitada kaebuse kohtusse. IO õiguste alased vaidlused erasektori poolse jõustamise korral kuuluvad lahendamisele tsiviilkohtus (Hall, Rosenberg 2011, 362). IO õiguste alased kohtuvaidlused, eriti kui tegemist on tehniliste küsimustega patendivaidlustes, on sageli pikad ja kulukad. Tsiviilkohtu otsuse peale on võimalik kaevata edasi kõrgema astme kohtusse. Jõustunud kohtuotsuse puhul on tegemist lõpliku lahendiga IO õiguste alases vaidluses (WIPO 2008, 210).

Avalikul sektoril on võimalus IO õiguseid jõustada IO õiguste alaseid süütegusid menetledes. Avaliku sektori poolne IO õiguste jõustamine on oluline eelkõige autoriõiguste ja kaubamärgi küsimustes, kus nimetatud õiguste rikkumine võib olla kriminaalkorras karistatav. Avaliku sektori poolsed menetlused võivad alata mitmel viisil. Esiteks, võib IO õiguse omanik ise pöörduda õiguskaitseorganite poole seoses kahtlusega IO õiguste rikkumises. Selle kõrval tegelevad õiguskaitseorganid ka ise IO õiguste alase järelevalvega, sageli toimub selliste IO õiguste alaste rikkumiste avastamine tollikontrolli käigus (WIPO 2008, 210-211).

Avaliku sektori roll IO õiguste tagamisel ei piirdu siiski mitte üksnes õigusloome ja karistusõigusega, olulisel kohal on ka IO õigusrikkumiste ennetamine ja teavitustöö. Näiteks kaubamärgi õiguste rikkumisi soodustab nõudlus võltsitud kaubamärkidega toodangu järele. Avalik sektor saab kasutada teavitusmeetmeid selle nõudluse vähendamiseks, näiteks informeerides tarbijaid võltsitud kaubamärkidega toodete kasutamise seotud ohtudest, kaubamärgi võltsimiste tõttu saamata jäävatest maksutuludest. Samuti on olulisel kohal ettevõtjate teavitamine nende IO õigustest ja võimalustest nende õiguste jõustamisel (Chaudhry 2006, 470).

1.3. Väikeriigi avaliku sektori võimalused intellektuaalomandi õiguste jõustamisel

Väikeriigil puudub ühtne definitsioon. Kõige sagedamini käsitletakse nendena väikese elanike arvuga riikide, piiriks on tõmmatud elanike arvu alla 5 miljoni (Jansen 2004, 2) või 2 miljon (Randmaa-Liiv 2002, 374). Esineb ka käsitlusi, mille kohaselt eristatakse väikeriike nende välispoliitilise mõjuvõimu ja käitumise järgi: väikeriigid ei suuda olulisel määral mõjutada rahvusvahelisi institutsioone ega välispoliitika jõujooni (Thorhallsson, Wivel 2006, 654). Sõltumata sellest, millisest definitsioonist lähtutakse, ei ole ilmselt kahtlust, et Eestit on kohane käsitleda väikeriigina. Pigem on vaidlusküsimust tekitanud, kas näiteks Ungari, Rootsi või Soome käsitlemine väikeriigina on õigustatud (Tiilikainen 2006, 74).

Vaatamata sellele, et väikeriigi avalik sektor on kvantitatiivselt väiksem, on väikeriigil ikkagi vajalik täita kindel arv avalikke funktsioone, mis ei ole suurematest riikidest väga erinev. Näiteks tegelevad väikeriigid sarnaselt suurte riikidega tervishoiu, sotsiaalkindlustuse, riigi-, õigus- ja korrakaitse ja paljude teiste valdkondadega. Sellest tulenevalt on väikeriigi avalikul haldusel vajalik sarnaselt suurte riikidega erinevate valdkondade spetsialiste (Randmaa-Liiv 2002, 377). Seevastu on avaldatud ka seisukohta, et kuna osasid funktsioone peavad riigid kindlasti täitma, kuid samas osade funktsioonidega tegelemine on vabatahtlik, siis peavad väikeriigid valima ülejäänute seas oma tegevuse prioriteedid (Sarapuu 2010, 34). Selle põhjal võib järeldada, et kuna IO kaitse ei pruugi olla riigi jaoks kõige olulisem valdkond, siis on oht, et väikeriik ei pea IO kaitset prioriteetseks, mistõttu panustatakse sellele vaid tagasihoidlikult.

Kui väikeriigil ei ole võimalik ülal pidada nii suure arvu otsustustasandite ja asutustega süsteemi võrreldes suuriigiga, siis peab väikeriik korraldama oma avalikku haldust sellele jõukohase struktuuriga (Davenport, Bibby 2009, 440). Kuna ametnike arv on väike, kuid avaliku halduse ülesannete arv on võrreldav suuremate riikide omaga, siis peavad väikeriigi ametnikud tegelema paljude erinevate ülesannetega. See takistab neil kitsamale valdkonnale spetsialiseerumast, selle

asemel peavad nad olema multifunktsionaalsete oskuste ja teadmistega (Randmaa-Liiv 2002, 377).

Spetsialistide multifunktsionaalsus piirab nende võimekust. Väikeriigi ametnikud võivad olla väga võimekad tegelema paljude erinevate valdkondadega, kuid väikeriigi avalik haldus ei soodusta neil arendamast süvendatult kitsamates valdkondades. Randmaa-Liivi (2005, 473) arvates on väikeriikide avalikul haldusel probleeme analüütilise võimega, mistõttu süvaanalüüside asemel lähtutakse sageli välisriikide kogemusest.

Piiratud ressurssidest ja oskusteabest tulenevalt on väikeriikide avalikul sektoril madalam võime teostada kontrolli ja järelevalvet nii erasektori kui avaliku sektori üle. Järelevalve spetsiifiliste valdkondade üle ei pruugi olla prioriteediks ning seetõttu võib sellest kujuneda valdkond, mille osas soovitakse ressursse kokku hoida (*Ibid.*, 386). Sellest tulenevalt võib eeldada, et väikeriigis on avaliku sektori võimalused IO õiguste jõustamisel piiratud ning seetõttu on see suhteliselt suuremas ulatuses erasektori kanda olevaks ülesandeks.

Avaliku sektori suurus pakub võimalust saavutada mastaabisäästu. Suurem avalik sektor võimaldab ametnikel rohkem spetsialiseeruda, tekitada ametnike ja asutuste vahel sünergiat ning jaotada püsikulusid suurema arvu ametnike ja tegevusmahu peale (Andrews, Boyne 2010, 447). Väikeriigi võimalused avalikus halduses mastaabisäästu saavutada on tagasihoidlikud, sest avalike teenistujate arv on väiksem (Jensen 2004, 1). Soov niigi napp ressursse efektiivsemalt kasutada võib tekitada väikeriigis survet avaliku halduse tsentraliseerimise suunas (Janssen, Joha 2006, 104). Avaliku halduse tsentraliseerimine võib aga kaasa tuua selle funktsioonide vähendamise, mis jällegi tekitab ohtu, et väikeriik ei tegele piisavalt IO kaitsega.

Väikeriigis võib puududa kriitiline mass vastava valdkonna spetsialiste, mis takistab IO õiguste kaitse arendamist. Piisava arvu spetsialistide puudumise tõttu ei pruugi olla võimalik luua toimivaid valdkonnaga tegelevaid meeskondi. Samuti võib pädevate spetsialistide nappus erinevates avalikes asutustest takistada nende vahelist koostööd (Davenport, Bibby 2009, 441).

Väikeriigi puuduseks on selle haridussüsteemi piiratud võimalused. Väikeriigi haridussüsteem ei paku tavaliselt piisavalt võimalusi kitsamatele valdkondadele spetsialiseerimiseks. Selle asemel valmistakse ette üldisemate teadmistega spetsialiste (Randmaa-Liiv 2005, 473). Väikeriigi haridussüsteem ei pruugi olla kõigi andekate noorte jaoks piisavalt palju võimalusi pakkuv, mistõttu võib olla populaarne kõrghariduse omandamine välisriikides. Sellele järgnevalt ei pruugi aga paljud välismaal õppinutest asuda kodumaale tööle (Minto-Coy 2015, 55). Nendel

põhjustel on väikeriikide avalikul haldusel piiratud oskusteabe kättesaadavus, seda mitte vaid avaliku sektori siseselt, vaid on ka keerulisem leida asjatundlike sõltumatuid eksperte (Vouri, Vourinen 2013, 1).

Kuna väikeriigi avalikud asutused on väiksemad, siis mõjutavad nende tööd tugevalt ametnike vahelised sotsiaalsed suhted ning ametnike isiklikud suhted huvigruppide esindajatega. Väikeriigi avalik haldus on rohkem persoonide kui institutsioonide põhine, otsused sõltuvad suhteliselt rohkem üksikisikutest ja nendega seotud isiklikest teguritest (Randmaa-Liiv 2002, 379). Seega peavad väikeriigi ametnikud sageli langetama otsuseid küsimustes, kus neil on isiklikud sidemed erinevate osapooltega. Sellest tekib aga oht, et väikeriigi ametnikud ei suuda olla erapooletud või eristada avalikke ja isiklike huve (Sarapuu 2010, 37).

Väikeriigi puhul on piiratud ka kodanikuühenduste võime seista IO kaitse huvides. Väikeriigis on asjast huvitatud isikute ring väiksem, mistõttu on huvigrupid väiksed. Neil on keeruline saavutada kriitilist massi, et muuta oma häält ühiskonnas kuuldavaks. Väikeriikide huvigruppidel on keerulisem leida piisavat hulka aktiviste ja võimekaid liidreid (Burnell, Calvert 2004, 254).

Väikeriigil on avaliku halduses osa ka mõned eelised. Väiksem struktuur tähendab seda, et asjaajamine on enamasti vähem bürokraatlik, mistõttu teabe liikumine ja otsuste langetamine on kiirem. Väikeriigi avalikul haldusel on paremad eeldused informaalsete võrgustike toimimiseks (Davenport, Bibby 2009, 440). Teabevahetus ametnike vahel toimub väikeriigis sageli mitteformaalseid kanaleid pidi, oluliselt kohal on ametnike isiklikud võrgustikud (Sarapuu 2010, 36). Väiksema avaliku sektori korral on võimalik avaliku haldust kiiremini ja väiksemate kuludega ümber korraldada. See muudab väikeriigi avaliku halduse paremini väliskeskkonna muutustega kohanevaks (Davenport, Bibby 2009, 440). Selle põhjal võib arvata, et väikeriigil on eelised avaliku sektori poolse IO õiguste kaitse kohandamiseks muutuvatele oludele.

2. UURIMISMETOODIKA

Töös kasutatakse kombineeritud uurimismetoodikat. Kvantitatiivses analüüsis hinnatakse era- ja avaliku sektori IO õiguste jõustamise osakaalu kohtu ja TOAK lahendite analüüsi kaudu. Kvalitatiivses analüüsis viiakse läbi intervjuud IO jõustamisega seotud institutsioonide esindajatega.

Era- ja avaliku sektori kaubamärgiõiguste jõustamise osakaalu uurimisel on valitud perioodiks 2006-2014. Selleks, et tagada tulemuste suurem usaldusväärsus on valitud uuritav periood maksimaalne, mida kättesaadavad andmed võimaldavad. Enne 2006.a. pole minimaalselt vajaminevaid tervikandmeid saada ning töö kirjutamise ajaks olid tervikandmed kättesaadavad 2014.a. seisuga.

Kaubamärgi õigusi puudutavate TOAK otsuste ja tsiviilkohtulahendite arv aastas näitab erasektori omaalgatuslikku kaubamärgiõiguste jõustamist. Kaubamärgiõiguste erasektoripoolseks jõustamiseks on ka eraõiguslikud läbirääkimiste teel saadavad kokkulepped, kuid nende kohta on praktiliselt võimatu teavet koguda. Sellised kokkulepped on tavaliselt konfidentsiaalsed, mistõttu kokkulepete osapooled nende kohta teavet ei avalda.

Autor tutvus kõikide TOAK otsustestega⁴ uuritaval perioodil ja loendas kokku aastate kaupa otsused, mis olid seotud kaubamärkidega. Saadud arvandmete alusel koostati vastav tabel, mille alusel sai leida aastased protsentuaalsed muudatused. Tsiviilkohtulahendid otsis autor Riigi Teataja kodulehelt kohtulahendite otsingust⁵ märksõnade abil. Kõik esile toodud kirjed töötas autor läbi ja loendas aastate lõikes kõik kohtulahendid, mis olid seotud kaubamärkidega. Saades tulemuseks arvandmed kõikide tsiviilasjade kohta seoses kaubamärkidega. Andmete alusel koostatud tabeli järgi leiti aastased protsentuaalsed muutused. Andmed TOAK ostuste ja tsiviilkohtulahendite kohta on toodud lisas 1 asuvas tabelis 1.

Kaubamärgiõiguste avaliku sektori poolse jõustamise mõõdikuna kasutatakse töös kaubamärgiõiguste alaste registreeritud kuritegude arvu, mis väljendab riigipoolset esmast sammu IO õiguste kaitsmisel riigisunniga. Kuritegude statistika on pärit Justiitsministeeriumi kodulehel saadaolevast tabelist⁶. Andmed kuritegude statistika kohta on esitatud lisas 1 asuvas tabelis 2.

⁴ Tööstusomandi apellatsioonikomisjoni tabel "Otsuse jõustumine". Kättesaadav: http://toak.just.ee/?page_id=16

⁵ Riigi Teataja koduleht „Kohtulahendite otsing“. Kättesaadava: https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/koik_menetlused.html

⁶ Justiitsministeeriumi tabel „Registreeritud kuriteod Eestis 2003-2014“. Kättesaadav: <http://www.kriminaalpoliitika.ee/et/registreeritud-kuriteod-eestis-2003-2014-excel>

Siinkohal tuleb arvestada, et avaliku sektori poolseteks kaubamärgiõiguste jõustamiseks võivad olla ka juhtumid, kus avalik sektor juhib tähelepanu IO õiguste rikkumistele, kuid juhtumit süüteona ei registreeritud ja kriminaalmenetlust ei alustatud. Selliste jõustamiste kohta kahjuks ei ole võimalik andmeid koguda, sest menetlusorganid nende kohta teavet ei väljasta.

Kaubamärgi õigusi rikkuvate registreeritud kuritegude arv, kaubamärgi õigusi puudutavate TOAK otsuste ning kohtulahendite arv kokku annab aastas kõikide jõustamiste arvu, mille alusel omakorda on võimalik protsentuaalselt leida era- ja avaliku sektori osakaalu kaubamärgi õiguste jõustamisel. Töö autor arvutas era- ja avaliku sektori kaubamärgi õiguste jõustamise osakaalud kõikide aastate kohta 2006-2014 ning analüüsis nende muutuseid. Era- ja avaliku sektori kaubamärgi õiguste jõustamise osakaalud on toodud lisa 1 asuvas tabelis 3.

Autor kõrvutas era- ja avaliku sektori kaubamärgi õiguste jõustamise osakaalu aastast sisemajanduse kogutoodangu (SKT) muutuste, kaubamärkide registreerimise arvu ning kuritegude üldarvuga. SKT muutused väljendavad muutuseid majanduskeskkonnas. Seoses sellega kasutab autor Statistikaameti kodulehel leitavast tabelist majandusnäitaja - SKT väärtussummat⁷- uuritava perioodil võrdlusmaterjalina. Saamaks võrreldavaid andmeid, leidis autor SKT aastase protsentuaalse muudatuse. Andmed SKT muutuste kohta on toodud lisa 1 asuvas tabelis 4.

Iseloomustamiseks seaduse alusel kaitset omavate kaubamärkide arvu, kasutab autor mõõdikutena aastas kehtivate ja aastas registreeritud kaubamärkide arvu, sest need näitavad üldist trendi TO aastases muutustes. Vastavad andmed on saadud Patendiameti kodulehelt⁸ leitavast statistilistest aastaaruannetest. Autor kogus uuritava perioodi 2006-2014 igast aastaaruandest: aastas kehtivate, registreeritud ja kustutatud kaubamärkide arvu (s.h eraldi Eesti ja välismaa omad); ja aastas kaubamärgi registreerimise taotluste ja Eestis registreerimiseks saabunud kaubamärgi rahvusvaheliste registreeringute arv. Andmed kaubamärkide registreeringute kohta on toodud lisa 1 asuvas tabelis 5. Aastas registreeritud kuritegude üldarvu on autor kasutanud võrdluseks üldkuritegevuse suundumuste leidmiseks. Kuritegude statistika on pärit Justiitsministeeriumi kodulehel saadaolevast tabelist⁹, seda nii registreeritud kuritegude üldarvu kui ka IO õigusi rikkuvate kuritegude kohta.

⁷ Statistikaameti tabel „SKP jooksevhindades ja SKP aheldatud väärtus aastas“. Kättesaadav: <http://www.stat.ee/68588>

⁸ Patendiameti kodulehelt „Tööstusomandi õiguskaitse taotluste menetluse ja vastavate registrite statistiline aruandlus“. Kättesaadav: <http://www.epa.ee/et/lisateave/statistika>

⁹ Justiitsministeeriumi tabel „Registreeritud kuriteod Eestis 2003-2014“. Kättesaadav: <http://www.kriminaalpoliitika.ee/et/registreeritud-kuriteod-eestis-2003-2014-excel>

Kvalitatiivse analüüsi ülesandeks on selgitada välja, millised on IO-ga seotud institutsioonide seisukohad avaliku ja erasektori rollist IO õiguste jõustamisel. Intervjuu küsimused jaotas autor 8 teemasse, mis tulenevad ptk 1.3. käsitletud teoreetilistest seisukohtadest väikeriigi avaliku sektori võimest IO õiguste jõustamisel. Teemadeks olid: 1) Surve IO kaitse funktsioonist loobumiseks; 2) Surve riigi funktsioonide, institutsioonide ja otsustusprotsesside tsentraliseerimiseks; 3) Spetsialistide multifunktsionaalsus; 4) Oskusteabe kättesaadavus; 5) Haridussüsteem; 6) Kodanikeühenduste probleemid; 7) Sotsiaalsed suhted väikeriigis, 8) Analüüsi- ja järelevalve võime. Intervjuude küsimused olid asutuste kaupa veidi erinevad ning need on esitatud lisa 2.

Uuritavateks institutsioonideks valis autor Patendiameti, patendivolinikud, TOAK, Justiitsministeeriumi, MTA, Riigiprokuratuuri, PPA ning MTÜ Eesti Intellektuaalomandi ja Tehnoloogiasirde Keskuse (EITK). Iga institutsiooni juures viidi läbi intervjuu ühe selle esindajaga.

Kõik intervjuud viis läbi töö autor intervjuueeritavatega vahetult kohtudes. Intervjuude tulemuste analüüsis võrdles töö autor erinevate intervjuueeritavate seisukohti, tõi välja nendes erinevused ja sarnasused. Analüüs viidi läbi intervjuu teemade kaupa.

3. INTELLEKTUAALOMANDI ÕIGUSTE JÕUSTAMINE 2006-2014

3.1. Era- ja avaliku sektori osakaal intellektuaalomandi jõustamisel

Nagu ptk 1.2. käsitletud võib IO jõustamine toimuda nii era- kui avaliku sektori poolt. Erasektori poolt võib see toimuda kohtuvälise kokkuleppe, kohtueelse- või kohtumenetluse kaudu. Kohtueelseks menetlejaks on Eestis TÕAS¹⁰ alusel töötav kohtueelne sõltumatu organ, TOAK. TOAK lahendab kaebusi Patendiameti otsuse vaidlustamisel ning asjast huvitatud isiku ja taotleja või omaniku vahelisi vaidlusi TO küsimustes¹¹.

TOAK otsuse peale on õigus esitada kaebus Harju Maakohtule¹². Seega on kohus täiendavaks instantsiks IO õiguste jõustamisel eraõiguslikult. IO vaidluste näol on sellisel juhul tegemist tsiviilasjadega, mida lahendatakse tsiviilkohtumenetluse seadustiku¹³ (TsMS) alusel. Kuna kohtud tegelevad ka kriminaal- ja väärteomenetlusega, siis osalevad kohtud ka IO õiguste avaliku sektori pooltel jõustamisel.

Eestis kehtiva seaduse järgi pakutakse õiguskaitset registreeritud kaubamärkidele (registreeritud Eestis või ka mujal eeldusel, et registreering on Eestis kehtiv) või üldtuntud kaubamärkidele¹⁴. Seega eeldab kaubamärgi õiguste jõustamine sageli kaubamärgi registreeringu olemasolu. Kaubamärkide registreerimisega tegeleb Eestis Patendiamet¹⁵. Kaubamärgiseaduse¹⁶ alusel on kaubamärgi õiguskaitse sisu „ainuõigust omava isiku õiguste tunnustamine ja kaitse õiguslike vahenditega“, sama seaduse alusel võib kaubamärgiomanik esitada hagi ainuõigust rikkunud isiku vastu õigusrikkumise lõpetamiseks ja tekitatud varalise kahju hüvitamiseks. Lisaks võib kaubamärgiomanik, vastavalt samale seadusele, nõuda õigusrikkuja valduses olevate õigusvastaselt tähistatud kaupade ja õigusrikkumise toimepanemiseks kasutatud vahendite hävitamist.

Kaubamärgi õiguste jõustamise puhul on Eesti praktikas enamasti olnud nõuete esitamine rikkumise peatamiseks. Selle kõrval on viimastel aastatel sagenenud juhtumid, kus üks pool nõuab kaubamärgiõiguse rikkujalt sellega tekitatud kahju hüvitamist (Tiik *et al* 2012, 550).

¹⁰ Tööstusomandi õiguskorralduse aluste seadus (RT I 2003, 18, 98), §38.

¹¹ Tööstusomandi õiguskorralduse aluste seadus (RT I 2003, 18, 98), §39

¹² Tööstusomandi õiguskorralduse aluste seadus (RT I 2003, 18, 98), §63

¹³ Tsiviilkohtumenetluse seadustik (RT I 2005, 26, 197).

¹⁴ Kaubamärgiseadus (RT I 2002, 49, 308) § 5.

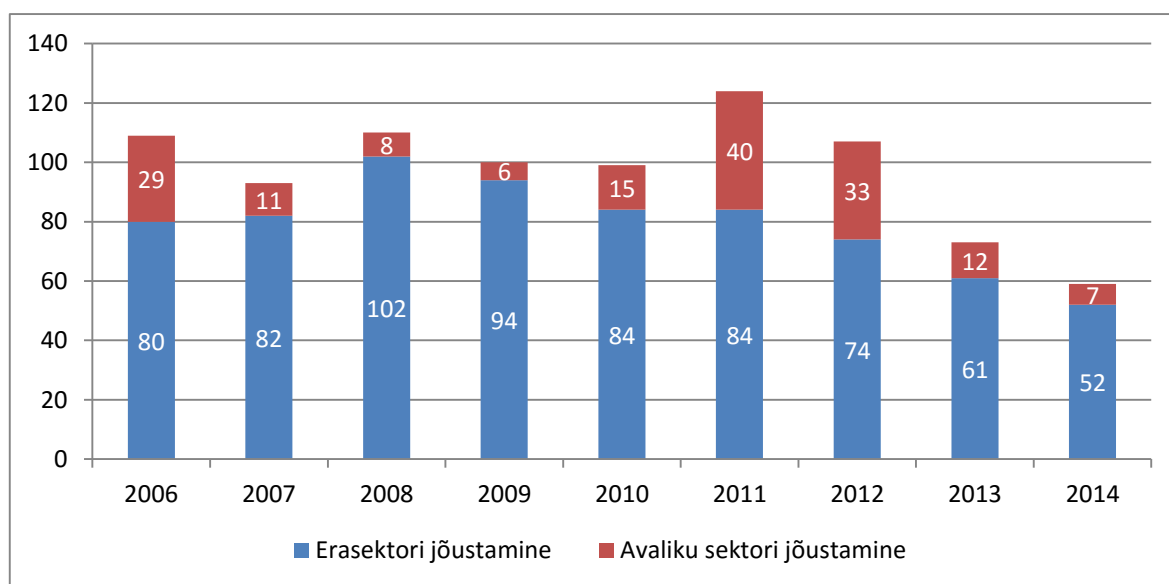
¹⁵ Tööstusomandi õiguskorralduse aluste seadus (RT I 2003, 18, 98), §5,6

¹⁶ Kaubamärgiseadus (RT I 2002, 49, 308) §-d 4, 57-58.

Avaliku sektori poolt on IO õiguste kaitsmise organiteks Eestis Politsei- ja Piirivalveamet (PPA) ja Maksu- ja Tolliamet (MTA). IO vastaseid kuritegusid menetleb PPA KrMS¹⁷ ja KarS¹⁸ alusel, mis reglementeerib kaubamärgi õiguste rikkumise kohta süüteod ja nende karistused vastavalt: kaubamärgiomaniku ainuõiguse rikkumise (§ 226) ja võltskaubaga kauplemise (§ 227) eest on ettenähtud rahaline karistus või kuni kolmeaastane vangistus ja juriidilise isiku puhul rahalise karistus.

MTA puutub IO õiguste jõustamisega peamiselt kokku tollikontrolli tegemisel. Tollikontrolli eesmärgiks on selgitada välja kas riigipiiri ületav kaup rikub IO õigust (EITK 2014, 6). IO õiguste valdaja saab esitada taotluse kahtluse korral oma õiguste rikkumise kohta, et vastav kaup tollis kinni peetaks. MTA saab tollikontrolli teostada omaalgatuslikult ehk *ex officio* (oma kohustusi täites), sel juhul peab ta põhjendatud kahtluse korral kauba kinni ja teatab sellest õiguste valdajale.

Alljärgnevalt esitatakse tulemused IO jõustamiste kohta Eestis era- ja avaliku sektori poolt. Joonisel 1 kujutatud andmete põhjal saab järeldada, et tervikuna on aastatel 2006-2014 IO jõustamised nii era- kui ka avaliku sektori poolt vähenenud. Kui 2006.a. oli kokku 109 jõustamist, siis 2014.a. vaid 59 jõustamist. Viimased kaks aastat olid jõustamiste poolest kõige madalamad ja seda eriti erasektori jõustamiste osas.

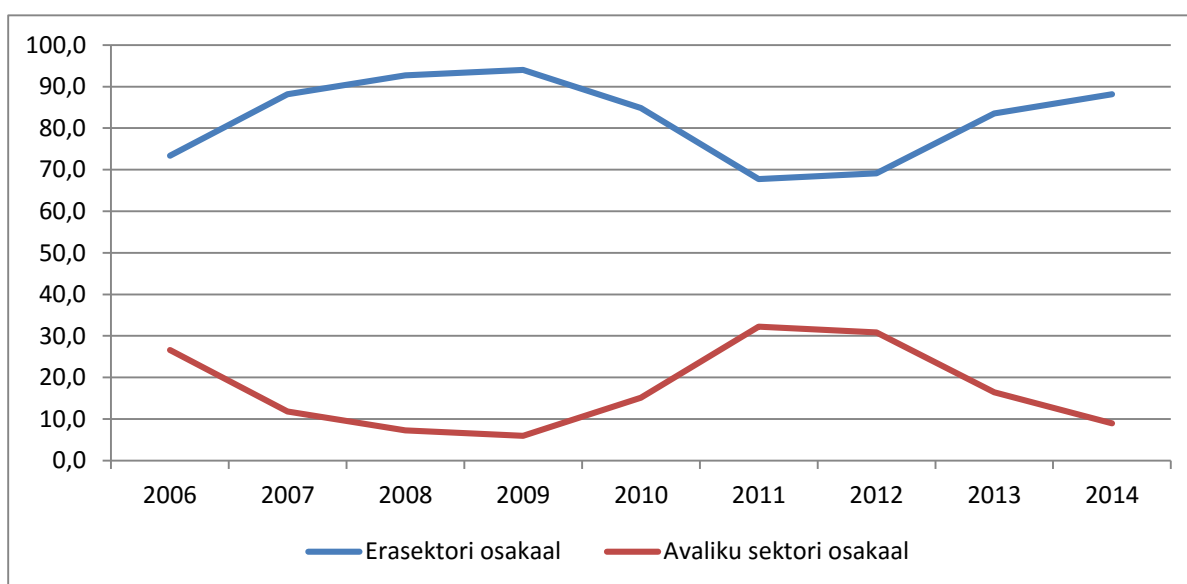
Joonis 1. Intellektuaalomandi jõustamised era- ja avaliku sektori poolt Eestis 2006-2014.

¹⁷ Kriminaalmenetluse seadustik (RT I 2003, 27, 166).

¹⁸ Karistusseadustik (RT I 2001, 61, 364) §-d 226-227.

Erasektoripoolsetes jõustamistes toimus aastate 2008 märkimisväärne kasv võrreldes varasemate aastatega. Seejärel on jõustamiste arv erasektoris näidanud langustendentsi, kus juures langus on kiirenenud 2013. ja 2014.a. Erasektori IO õiguste jõustamiste langus on tulnud nii TOAK kui tsiviilkohtulahendite arvelt. Siiski on TOAK lahendite arv olnud stabiilsem ning viimastel aastatel on esinenud tugevam langus tsiviilkohtulahendite arvus (lisa 1, tabel 1).

Avaliku sektori jõustamised on olnud suuremate kõikumistega. Perioodi alguses (2006-2009) avaliku sektori jõustamiste arv vähenes. 2009.a. toimus üksnes 6 avaliku sektori poolset jõustamist. Kahe järgneva aasta jooksul toimus kiire kasv avaliku sektori IO õiguste jõustamiste arvus. Avaliku sektori IO jõustamised saavutasid kõrgeima taseme 2011.a. (40 jõustamist). Aastatel 2012-2014 on jällegi toimunud avaliku sektori õiguste jõustamise osas langus.

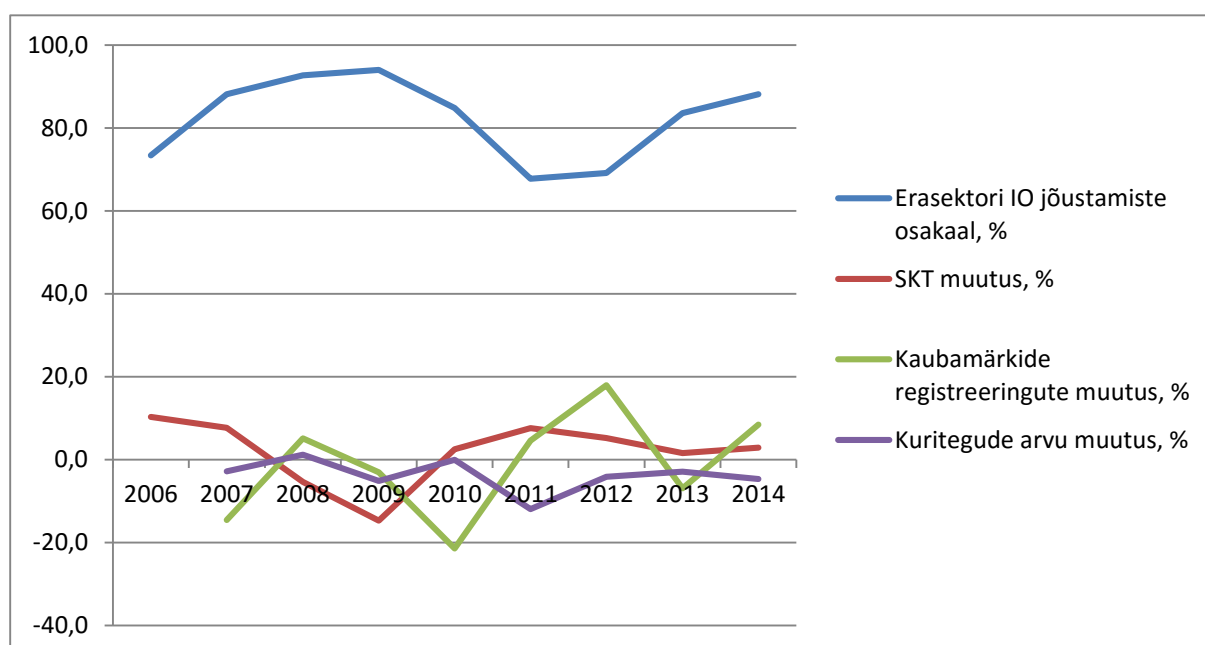

Joonis 2. IO era- ja avaliku sektori poolt jõustamiste osakaal Eestis 2006-2014, %.

Kui vaadelda erasektori osakaalu IO õiguste jõustamises siis saab välja tuua, et aastatel 2006-2009 erasektori osakaal kasvas ning vastavalt avaliku sektori osakaal vähenes. Alates 2010. aastast hakkas aga erasektori osakaal IO õiguste jõustamises vähenema ning avaliku sektori osakaal kasvama. 2012.a. alates aga olukord jällegi muutus, sest erasektori osakaal hakkas kasvama ja avaliku sektori osakaal vähenema (Joonis 2).

Kõikidel uuritavatel aastatel on erasektori osakaal IO õiguste jõustamisel olnud olulisele suurem kui avaliku sektori osakaal. Enamikul aastatest on erasektori osakaal olnud suurem kui 80% ja avaliku sektori osakaal väiksem kui 20%.

Joonisel 3 on kujutatud erasektori IO õiguse jõustamise osakaalu seosed SKT, kaubamärkide registreeringute ja kuritegevuse arvu muutustega. Selle põhjal võib järeldada, et erasektori IO õiguste jõustamise muutused on SKT muutustega olnud vastassuunalised. Aastatel 2006-2009 oli SKT muutus negatiivse trendiga ning samal ajal ka erasektori IO õiguse jõustamise osakaal kasvas. 2010.a. hakkas SKT muutus kasvama ning erasektori IO õiguse jõustamise osakaal kahanema. Aastatel 2012-2014 ei ole siiski SKT muutuse ja erasektori IO õiguste jõustamise osakaalu vastassuunaline seos välja joonistunud. SKT muutuse ja erasektori IO õiguste jõustamise vahelist negatiivset seost kinnitab ka nende näitajate vahel leitud tugevalt negatiivne korrelatsioonikordaja $-0,7$. Seega saab väita, et majandustsükli kasvufaasis on erasektori IO õiguste osakaal kasvanud ning langusfaasis kahanenud.

Joonis 3. Erasektori IO jõustamise osakaalu seosed SKT, kaubamärkide registreeringute ja kuritegevuse arvu muutustega 2006-2014

Kaubamärkide registreeringute muutus on erasektori IO õiguste jõustamise osakaaluga nõrgemalt seotud, kuid siingi saab täheldada vastassuunalist seost, mis eriti hästi avaldub aastatel 2010-2012, kus kaubamärkide registreeringud kasvasid, kuid erasektori IO õiguste jõustamise osakaal vähenes. Negatiivset, kuid võrdlemisi nõrka seost väljendab ka kaubamärkide registreeringute muutuse ja erasektori IO õiguste jõustamise osakaaluga vaheline korrelatsioonikordaja $-0,42$. Seega saab väita, et perioodidel kui kaubamärke on vähem registreeritud, on erasektori IO õiguste jõustamise osakaal pigem kasvanud.

Üldiste kuritegude arvu muutuse ja erasektori IO õiguste jõustamise osakaalu vahel saab välja tuua positiivse seose, kuigi üldine kuritegude arv on võrreldes IO õiguste jõustamisega suhteliselt stabiilne näitaja. Aastatel 2006-2011 on kuritegude arv tervikuna langenud ning vähenenud on ka erasektori osakaal IO õiguste jõustamises. Alates 2012.a. on kuritegude arv mõnevõrra kasvanud ning kasvanud on ka erasektori osakaal IO õiguste jõustamises. Positiivset seost väljendab ka nimetatud näitajate vaheline korrelatsioonikordaja 0,62. Seega saab väita, et perioodidel kui kuritegevus on kasvanud, on kasvanud ka erasektori osakaal IO õiguste jõustamisel ja vastupidi.

3.2. Era- ja avaliku sektori rolli kohta intellektuaalomandi õiguste jõustamisel: intervjuude tulemused

Töö koostamise käigus läbiviidud intervjuudes oli esimeseks teemaks surve IO õiguste kaitse funktsioonist loobumiseks. Selle juures küsiti intervjuueeritavalt esimesena, kuidas on nende arvates TO kaitse valdkond riiklikult prioritseeritud. Vastajad tõid pigem välja TO kaitse valdkonna madala prioriteetsuse. Vastajad rõhutasid, et tegemist on kas madala või määratlemata prioriteetsusega valdkonnaga.

Valdkonna olulisust ei ole rõhutatud arengukavades ning valdkonnaga tegelemine on pigem tulnud vajadusest täita Eesti riigi poolt võetud rahvusvahelisi kohustusi kui siseriiklikust algatusest. Samuti ei ole täheldatud riiklikku survet valdkonna elavdamiseks või sellega aktiivsemaks tegelemiseks. Survet valdkonnaga rohkem tegeleda ei ole tulnud ka kodanikualgatuse korras. Intervjuueeritud patendivoliniku arvates on tõsiseltvõetavamad koostööd Justiitsministeeriumiga teinud patendivolinike organisatsioonid, teisi olulisi eraalgatusi ei ole.

Samas Justiitsministeeriumi esindaja märkis, et kuna on tegelema hakatud IO õiguse kodifitseerimisega, siis väljendab see valdkonna olulisust. *„Mis puudutab, kas ta on prioriteetne, siis võib olla ei ole seda loosungite sees, aga see et kodifitseerimine toimub, siis see näitab, et see on oluline. Algatus kodifitseerimiseks tuli pigem Justiitsministeeriumi ametlikelt ja spetsialistide tasandil. See et ta toimuma sai oli poliitiline otsust. On arusaadud, see on oluline.“* (Härmand 2014) Ka EITK esindaja sõnul näitab IO õiguse kodifitseerimisega tegelemine valdkonna prioriteetsuse kasvu.

Prokuratuuri esindaja hinnangul on IO valdkond prioriteetne siis, kui tegemist on oluliste rikkumistega. *„Kaudselt võib seda vaadata mingil tasemel prioriteedina kui majanduskuritegu (TO alane kuritegu) võitlemise osana, kuid see peab olema põhjustanud suurt kahju.“* (Kink 2014)

Patendivolinik märkis selle kohta, et riik on teinud TO kaitse valdkonnas hädavajaliku, kuid mitte enam. „Riik on taganud hädavajaliku õigusliku mehhanismi, mis on iseenesest piisav, et TO õigused saaks tekkida ja neid saaks ka jõustada. Aga see mis puudutab nagu riigi panustamist sellesse kaitseesse, see on ilmselgelt nagu puudulik.“ (Sehver 2014)

Intervjuudest selgus ka patendivoliniku poolt vahendatud seisukoht, et madala prioriteetsuse tõttu on IO õiguste kaitse valdkond mitmetes asutustes alamehitatud ning selle valdkonnaga tegelevate spetsialistide arvu on vähendatud. „See kui üks ametnik ministeeriumis peab tegema Euroopa poliitikaga, rahvusvaheliste kokkulepetega ja Eesti siseasjadega. Inimvõimekust on siin vähe. See näitab ka madalat prioriteetsust, kust ta on alamehitatud Justiitsministeeriumis. /.../ Rahandusministeeriumis on ka MTA peadirektor ja nad ise tunnistasid, et IO ja TO rikkumine ei ole prioriteetide listis. Seal on samamoodi inimressursi puudus, et kui masu tuli, siis koondati inimesed, kes tegelesid võltskauba kinnipidamisega“ (Sehver 2014). Arvestades, et IO õiguste valdkonna spetsialistide arvu on mõnedes asutustes seoses majanduslangusega vähendatud, siis võib väita, et majanduslangus on tekitanud survet IO valdkonna prioriteetsuse vähendamiseks.

Ka EITK esindaja avaldas seisukohta, et valdkonnale spetsialiseerunud ametnike väike arv näitab selle madalat prioriteetsust. „Näiteks täna ei ole PPAs, MTAs ega ka prokuratuuris ühtegi täiskohaga inimest, kes spetsialiseeruks IO-le. IO-ga otseselt tegeleb meil vaid MKM ja Justiitsministeerium, kaudsemalt on sellega seotud aga terve avalik sektor. /.../ Tänapäevaks on oluliselt vähendatud nii EITK, Patendiameti, Justiitsministeerium, kui ka MTA ja PPA töötajate koosseisu, kahes viimases puuduvad IO-ga töötajad üldse“ (Kuningas 2015).

Järgmiseks teemaks intervjuudeks oli surve IO valdkonna tsentraliseerimiseks. Tõdeti, et IO kaitse valdkonnas on toimunud tsentraliseerimine, sest TO valdkond oli varem Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (MKM) pädevuses ja autoriõigus Kultuuriministeeriumi pädevuses. 2012.a. koondati mõlemad valdkonnad Justiitsministeeriumi pädevusse. Selle protsessi käigus viidi ka Patendiamet MKM-i alluvusest Justiitsministeeriumi vastutusalasse. Lisaks toimus IO õiguste rikkumise menetlemisel koondumine Põhja ringkonnaprokuratuuri ja Harju Maakohtusse. Samal ajal näiteks prokuratuuri, PPA ning MTA juures IO õiguste kaitse valdkonna spetsialiseerumist ei ole toimunud.

Tsentraliseerimise põhjuseid ei osanud paljud intervjuueeritavad välja tuua või siis märgiti, et tegemist on poliitilise otsusega, mille kujunemise tagamaad on vastajate jaoks teadmata.

IO õiguste kaitse tsentraliseerimise eelistena nähti võimalusi sünergia tekkimiseks ja tervikpildi nägemiseks. Veel näht tsentraliseerimise tagajärjena IO õiguste koodimist. Samuti leiti, et Eesti poolt välisorganisatsioonidesse esitatavad sisukohad on muutunud ühtlasemaks. Veel on valitsustasand Justiitsministeeriumi näol hakanud rohkem huvi tundma Patendiameti tegevuse suhtes. Kuna tegemist on küllaltki uue reformiga, siis avaldati ka seisukohta, et tsentraliseerimise tulemused selguvad alles tulevikus. „*Selle viljad ilmselt veel tulevad, kogu see kodifitseerimise protsess ja mis sellest saab*“ (Kalmet 2014). Patendiameti ning PPA seisukohast ei ole tsentraliseerimine peale ümberallutamise sisulisi muudatusi tekitanud.

Kolmandaks teemas intervjuudes oli spetsialistide multifunktsionaalsus. Intervjuudes toodi mõningaid näiteid IO valdkonna spetsialistide spetsialiseerumisest. Patendivolniku väitel on Eestis kolm kohtunikku, kes on keskendunud IO valdkonnale. PPA-s oli varasemalt üks valdkonnale spetsialiseerunud uurija, kes läks pensionile, praegu spetsialiseerumine puudub. TOAK ei ole spetsialistidel IO valdkonnas eraldi spetsialiseerimist, sest valdav enamus menetletavatest juhtumitest on seotud kaubamärgiõigusega. MTA-s ei ole IO valdkonna spetsialistide seas samuti spetsialiseerumist, samad inimesed tegelevad nii autoriõiguse kui ka TO temaatikaga. Justiitsministeeriumis on üks TO ja 1,5 autoriõiguse spetsialisti ametikohta. Justiitsministeeriumis on välja kujunenud, et üks spetsialist tegeleb kogu valdkonnaga (ka teistes valdkondades) ja seega on loogiline, et näiteks üks TO spetsialist tegeleb kogu TO valdkonnaga. Patendiametis on spetsialiseerumine osakonniti, seal on kaubamärgiosakond 17 spetsialistiga. Prokuratuuris spetsialiseerumine IO valdkonnale puudub.

TOAK-s, prokuratuuris ja Justiitsministeeriumis võib pidada IO õiguse spetsialistide arvu piisavaks. Patendiametis on spetsialistide arv enamasti piisav, kuid tulenevalt majandusolukorrast võib see ajutiselt ebapiisavaks osutada. „*Majandusliku tõusu korral tuleb taotlusi hulgaliselt sisse, aga koosseis nende menetlemiseks jääb arvuliselt samaks, kuna inimesi juurde võtta ei saa, siis tekivad menethuses järjekorrad*“ (Puu 2014).

PPA-s on nende esindaja arvates IO õiguse spetsialiste piisavalt, patendivolniku ja EITK esindaja arvates aga ebapiisavalt. MTA esindaja leiab, et inimressurss IO õiguste valdkonnas on piisav, mitmetes valdkondades on juhtumeid väga vähe, mistõttu ei ole vajalik sinna palju inimressurssi panustada. „*Selle järgi hinnatuna, kui raske on võltskaupade olukord, tundub et see ei ole väga levinud, sellest vaatenurgast on need küllaltki proportsioonis, see ressurss mis panustatakse ja olukord turul. On muidugi näiteks õiguse valdkondi, kus juhtumite arv on väike või olematu. Patendiõiguse valdkonnas ei ole teadaolevalt ühtegi rikkumist menetlenud. Ei ole infot arvata, et see oleks Eestis probleemne valdkond. Nagu ikka toll töötab info põhjal,*

usutavasti oleks ikka huvigrupp, keda see õigusrikkumine riivaks. Kuna sellist asja ei ole, siis võib oletada, et olukord ei ole halb“ (Aasmann 2014). Vastupidisel seisukohal on patendivolinik, kes leiab, et tollis ei ole spetsialiste piisavalt ja probleem võib olla ka nende kompetentsusega. „Tollimenetus on inimestes tekitanud kahtlusi, kas see on korrektne. Tollis on küll see probleem, et nad ei suuda menetleda kiiresti ja isegi nad ei suuda arusaadavalt menetleda“ (Sehver 2014). Ka EITK esindaja leiab, et PPA-l ei ole piisavalt ressursse tegelemaks võltskaupadega, eriti kui arvestada internetikaubanduse kasvu viimastel aastatel. “Riik ei suuda piirata juurdepääsu võltskaupasid müüvatele internetilehekülgedele” (Kuningas 2015).

Oskusteabe kättesaadavuse kohalt märkisid mitmed asutused, et kasutavad vajadusel organisatsiooniväliseid eksperte. Justiitsministeeriumil on kaasamise mõttes kujunenud välja koostöö patendivolinike organisatsiooniga.

Osades asutustest on tavapäraseks käitumismustriks ka välisriikide spetsialistide kaasamine, näiteks Patendiamet kaasab Soome spetsialiste. Justiitsministeerium kaasab nii kodu- kui välismaiseid spetsialiste. *„Kodifitseerimisel kasutatakse ka välismaist oskusteavet. Meil on Saksa spetsialistid, kes avaldavad arvamist. On ka EL komisjonid, WIPO (World Intellectual Property Organization) inimesed. Kui siseriiklikku seadust tehakse, siis seal on välisekspertide kaasamine väiksem, aga võimalus on alati olemas“ (Härmand 2014). PPA ning prokuratuur on kasutanud välisspetsialiste alati, kui vajadus selleks on olemas.*

Teistes asutustes ei võimalda aga seadus kaasata organisatsiooniväliseid eksperte, näitena võib tuua TOAK ja MTA. *„Väliseid eksperte ei ole kasutanud ega seadus ei võimalda ka. Tegelikult ei ole ka kaudset kaasamist, ilmselt mingites patendiasjades võiks isegi vaja olla mõnikord“ (Kalmel 2014). „Mis puudutab operatiivtööd seal on välised eksperdid teoreetiliselt võimatud“ (Aasmann 2014).*

Justiitsministeeriumil on välja kujunenud regulaarne teabevahetus MTA-ga. PPA puhul on välja kujunenud teabevahetus uurimises osalevate ametkondade vahel. Sama võib väita ka prokuratuuri kohta. TOAK-l esineb teabevahetust Patendiametiga, kui on vaja selgitada TOAK otsuste sisu.

EITK esindaja avaldas seisukohta, et teabevahetus avaliku sektori ja erasektori vahel on viimastel aastatel paranenud, mille tulemusena on kasvanud erasektori teadlikkus immateriaalse vara osas. Seda kinnitab erinevate TO kaitsemeetmete rakendamise kasv ettevõtete poolt, näiteks on 2015.a. II pooles kasvanud märgatavalt TO registreeringute arv.

Hariduse teema kohta selgus intervjuu vastustest, et praegu Eestis IO õigustele kitsamalt spetsialiseeritud haridust ei anta. IO õiguseid õpetakse Sisekaitseakadeemias tolli ja maksunduse õppekava alusel. IO õigusele on võimalik spetsialiseeruda magistritöö teema valikul, mida on ka mitmed tänased IO spetsialistid teinud. Samuti saab spetsialiseeruda Tartu Ülikoolis doktoriõppe raames.

Nõukogude-ajal oli Eestis Moskva Patendiinstituudi Tallinna filiaal, selles on õppinud näiteks osa tänasest patendivolinikest ja TOAK liikmetest. Justiitsministeeriumis töötab ametnikke, kelle magistritöö teema on olnud IO õiguse valdkonnast. TOAK-s töötab üks inimene, kes on omandanud välisriigis magistrikraadi IO õiguse erialal. Prokuratuuris ei ole IO haridusega spetsialiste. IO haridusega spetsialiste töötab ka Patendiameti patendiosakonnas, kuid mitte kaubamärgiosakonnas.

MTA-s ei ole IO õiguse haridusega töötajaid, spetsialistid on seal tehnilise haridusega. Samuti ei ole PPA-s IO haridusega töötajaid, seal on ametnikkel politsei-, õiguse- või majandusharidus.

IO õigusealase hariduse vajalikkuse kohta jagati erinevaid arvamusi. Patendivoliniku hinnangul ei õpetata praegu Eestis IO õiguste valdkonda isegi õigusteaduse eriala piisavalt. Seda peaks õpetama ka majanduserialadel ning võiks mõne tunni mahus käsitleda ka gümnaasiumiastmes. Ka Justiitsministeeriumi esindaja arvates tuleks IO temaatikat õpetada üldise õigusõpetuse raames paljude kõrghariduse erialade juurde. TOAK esindaja arvates tuleks käivitada IO õiguse magistriprogramm. *„Ma arvan, et sellise üheaastase magistriprogrammiga kindlasti oleks vaja koostöös mingite välisülikoolidega, ülikoolide vahelisena kindlasti. See nõuab kindlasti kaasata EKA (Eesti Kunstiakadeemia) disainiga või TTÜ (Tallinna Tehnikaülikool) tehnoloogia teemadega“* (Kalmet 2014). Patendiameti, EITK ja prokuratuuri esindaja arvates peaks Eestis andma IO õiguse alast haridust. MTA esindaja arvates ei ole aga vajadust spetsiaalse IO õigusekõrghariduse kursuse pakkumiseks. Sama arvab ka Justiitsministeeriumi esindaja pidades õigust terviklikuks valdkonnaks ja märkides, et lõputöö teema valikuga on võimalik IO õigusele spetsialiseeruda. Ka PPA esindaja arvates ei ole Eestis vaja spetsiaalset IO õiguse haridust.

Kui IO õiguse temaatikat enamik valdkonnaga tegelevatest spetsialistidest ei ole kõrgkoolis sügavamal õppinud, siis on omandatud selle kohta teadmisi töö käigus. Samuti on osalenud töötajate IO õiguse alastel täiendkoolitustel. Patendiamet pakub uutele töötajatele aastast koolitusprogrammi, kus käsitletakse IO õiguse teemasid. Samuti toimuvad Patendiameti töötajatel koolitused välismaal, näiteks WIPO-s ja teiste riikide patendiametites. Patendivolinikele korraldab koolitusi Patendivolinike Selts.

Järgmisena uuriti intervjueritavatelt kontaktide kohta kodanikuühendustega IO õiguse valdkonnas. Selguse, et selliseid kontakte on vähe või sisuliselt polegi, sest kitsamalt kaubamärgiõigusega tegelevad kodanikuühendused (erinevalt autoriõigusest) Eestis puuduvad. Mõningal määral tegeleb teemaga Kaubandus-Tööstuskoda, kellel on kokkupuuteid patendivolinikega. MTA-l on kokkupuuted ettevõtete kaubamärkide õigusi esindava organisatsiooniga SNB-REACT, millega on sagedased kokkupuuted. TOAK-l, prokuratuuril ja MTA-l on kontaktid patendivolinike organisatsioonidega. Alates 2013.a. on Patendiametil ja prokuratuuril tekkinud kokkupuuted EITK-ga. PPA esindaja arvates olid kontaktid kodanikuühendustega aktiivsemad enne 2006.a., hiljem on nende poolne huvi raugenud. EITK esindaja arvates on kontaktid kodanikeühendustega olnud pidevalt madalal tasemel.

Sotsiaalsete suhete teema kohta, väljendasid intervjueritavad arvamust, et nii asutuse siseselt kui väliselt on IO õiguse valdkonna spetsialistide seas vähe erimeelsusi ning erimeelsused ei ole tavaliselt põhimõttelised. Kindlasti ei viita erimeelsused olulisele erinevate seisukohtade vahelisele konkurentsile. „*Koolkondlikku vahet kindlasti ei ole*“ (Härmand 2014). Eriarvamused võivad tulla mõnede valdkonnaga tegelevate isikute ebapiisavates teadmistest, mis on mõnikord olnud probleemiks kohtunikel. Patendiameti esindaja arvates esineb erinevaid seisukohti asutuseväliselt, näiteks patendivolinikega. PPA esindaja märkis, et on esinenud eriarvamusi prokuratuuriga. Siiski on menetluse käigus jõutud ühiste arusaamadeni. Arvamuste konkurentsi esinemist üksikutel juhtudel märkis vaid prokuratuuri esindaja. TOAK esindaja märkis, et TOAK ja Patendiameti seisukohad on enamasti suhteliselt sarnased. Suuremad erinevused seisukohtades esinevad vaidlustusavaldustest, kus tuakse sisse uued argumendid, mida Patendiamet ei ole kontrollinud. Sellisel juhul võivad erinevaks osutada Patendiameti, TOAK ja kohtute arvamused. EITK esindaja märkis, et mõnikord on esinenud arvamusi Patendiameti ja patendivolinike vahelistes seisukohtades.

Viimaseks teemaks intervjuudes oli IO õiguse alane analüüsi- ja järelevalvevõime. Analüüsivõime osas leidsid mitmete asutuste esindajad, et võime on tugev. Enda analüüsivõimet hindavad kõrgeks patendivolinikud, Justiitsministeerium, Patendiamet, samuti MTA, kuigi seda üldisema, st mitte IO õiguse spetsiifilise analüüsivõime osas. TOAK tegeleb analüüsiga vähe, annab vaid sisendit Patendiameti aastaraamatu jaoks. EITK teeb kaubamärgiotsinguid ja aastaülevaateid. PPA ega prokuratuur ei tegele IO õiguse valdkonna analüüsiga.

Justiitsministeerium ei analüüsi regulaarselt IO õiguse valdkonda. Ministeeriumis on igal aastal erinevad teemad, mille analüüsile keskendutakse. Põhjalikum valdkonna analüüs eelneb uute seaduseelnõude väljatöötamisele.

4. TULEMUSTE ARUTELU

Teooria kohaselt võib väikeriigil IO õiguste jõustamine kujuneda madala prioriteetsusega tegevuseks, millesse avalik sektor ei soovi palju ressursse panustada, sest avaliku sektori vahendid on piiratud ning väikeriigil on neid paratamatult vähem kui suurematel riikidel. Avaliku sektori vahendite piisavus erinevate riigifunktsioonide täitmiseks sõltub majanduskeskkonnast ja võib eeldada, et majanduslanguse korral on riigil vähem vahendeid IO õiguste jõustamiseks ressursse panustada.

Käesolevas töös läbiviidud kaubamärgi õiguste jõustamise osakaalude analüüsi tulemused näitavad, et IO õiguste jõustamisega tegeleb Eestis peamiselt erasektor. Sealjuures on erasektori osakaal olnud kõrgem majanduslanguse tingimustes ning kõrgema kuritegevusega perioodidel. Samuti väljendati intervjuudes seisukohta, et IO õiguste valdkond ei ole Eesti avaliku sektori jaoks olnud suureks prioriteediks ning mõnedel juhtudel on majanduslanguse tingimustes IO õiguste spetsialiste koondatud. IO õiguste jõustamisega tegelemine tuleneb paljuski Eesti poolt võetud rahvusvahelistest kohustustest mitte siseriiklikust soovist nimetatud teemaga tegeleda. Samas võib täheldada valdkonna olulisuse kasvu seoses IO õiguste koodimisega, mis langes aga majanduse kasvutsükli perioodi.

Need tulemused on kooskõlas teoreetiliste seisukohtadega, mille põhjal võib järeldada, et Eesti on väikeriik, mille puhul ei peeta IO õiguste jõustamist väga oluliseks prioriteediks. Majanduslanguse tingimustes ja olukordades, kus kuritegevus on kõrgem, peab riik olulisemaks avalike ressursside paigutamist teistesse valdkondadesse, näiteks teiste kuritegude menetlemisele ja ennetamisele. Samal ajal majanduse kasvutsükli võib IO õiguste jõustamise valdkonna tähtsus avaliku sektori jaoks suurendada.

Siinkohal tuleb siiski arvestada, et riigi väike roll IO õiguste jõustamisel võib tuleneda sellest, et puudub tungiv vajadus selleks. Riigi tegevusetuse kohta IO õiguste jõustamisel ei ole tõendeid. Asjaolu, et kaubamärgiõiguste alaseid kuritegusid on registreeritud vähe, võib viidata ka sellele, et kaubamärgiõiguste rikkumisi esinebki Eestis vähe. Viimastel aastatel on vähenenud ka erasektoripoolsed kaubamärgi õiguste jõustamised, mis võib viidata sellele, et kaubamärgiõiguste rikkumisi tervikuna on vähemaks jäänud. Samas on võimalik, et kaubamärgiõiguste alaste kuritegude vähenemine registreerimine tuleneb riigi võimetusest neid kuritegusid avastada, viimastel aastatel on oluliselt kasvanud internetikaubanduse maht, kuid võltskaubandusega tegelevate menetlejate arv on samal ajal vähenenud.

Väikeriigi puhul on teooriast tulenevalt suurem surve riigi funktsioonide tsentraliseerimiseks. IO valdkonna viimiseks ühtsena Justiitsministeeriumi haldusalasse ongi tsentraliseerimine aset leidnud. Intervjuudes kogutud teabe põhjal ei saa väita, et tsentraliseerimine oleks IO õiguste valdkonnale negatiivselt mõjunud, pigem on arengud olnud positiivsed, näiteks IO õiguse koodimine.

Tulenevalt väikeriigi väiksemast spetsialistide arvust võib eeldada, et IO õiguse spetsialistid on multifunktsionaalsed. See seisukoht leidis intervjuudega kinnitust, kuigi spetsialiseerumist esineb rohkem näiteks Patendiametis. Spetsialistide multifunktsionaalsus võib piirata nende võimekust, sh analüüsivõimet. Käesoleva töö intervjuude tulemused üldiselt ei viita sellele, et IO õiguse spetsialistide võimekus oleks madal. Analüüsivõimet hindasid mitmed asutused väga heaks. Spetsialistide teadmiste tasemega probleeme pigem ei esine, kuigi on mõned erandid.

Väikeriigi puhul võib olla probleeme IO õiguse alase oskusteabe kättesaadavusega, sest väikeriigis võib olla ebapiisaval arvul IO spetsialiste. Üheks võimalikuks lahenduseks on asutuseväliste spetsialistide kaasamine, sh välismaised spetsialistid. IO õiguse valdkonnas ongi mitmed riigiasutused väliseid spetsialiste kaasanud, osadel juhtudel takistab välise spetsialistide kaasamist seadus, näiteks MTA või PPA operatiivmenetlus.

Väikeriigi haridussüsteem on vähem spetsialiseerunud ja sellega on põhjendatav, et Eestis praegu ei pakuta eraldiseisvat IO õiguse alast kõrgharidust. Intervjuude põhjal esines erinevaid seisukohti, kas sellist haridust võiks pakkuda. Pakuti, et kui seda teha siis ülikoolidevahelise õppekavana. Samas pakuti ka välja, et praeguste kõrgkooli õppekavade raames peaks IO õiguse temaatikat rohkem käsitlema. Olukorras, kus spetsiifilist IO õiguse haridust Eestis ei anta, tegelevad IO õiguse spetsialistidena enamasti õigus-, majandus- või tehnilise kõrgharidusega inimesed. IO õiguse kohta omandatakse teadmisi läbi täiendkoolituste (ka rahvusvahelise) ja töö käigus. Kõrghariduse juures on võimalik IO õigust sügavamalt uurida magistritöö vormis.

Väikeriigi puhul võib olla probleemiks, et ei ole piisavalt kodanikeühendusi, kes seisaksid IO õiguste jõustamise eest. Kuna huvigrupid on väiksed, siis ei pruugi neil olla ressursse koondumiseks ja enda esindamiseks. Eestis on kui viimase ajani puudunud kaubamärgiõiguse valdkonna kodanikuühendused. Eesti riigiasutuste esindajad väljendasid intervjuudes Eesti kodanikeühenduste madalat huvi nimetatud temaatika suhtes, sealjuures ei ole olukord viimase kümnenäädri jooksul paremuse poole muutunud.

Samas tuleb arvestada, et kodanikuühenduste madal aktiivsus kaubamärgiõiguste kaitse valdkonnas, ei pruugi tuleneda asjast huvitatud osapoolte suutmatuses koonduda kodanikeühendustesse. Võimalik, et praegused vahendid kaubamärgiõiguste jõustamisel erasektoris on piisavad ning ei ole suurt vajadust selliste kodanikuühenduste tegevuse suhtes.

Väikeriigi puhul võib tulenevalt spetsialistide vähesusest olla probleemiks konkurentsi puudumine erinevate arvamuste vahel. Käesolevas töös läbiviidud intervjuude tulemused kinnitasid, et suuri erimeelsusi valdkonnaspetsialistide vahel ei ole. Ei ole võimalik rääkida olulisest arvamuste ja koolkondade vahelisest konkurentsist. Samas ei ole selge, kas ja millises ulatuses sellise konkurentsi puudumine takistab IO õiguste kaitse valdkonna arengut Eestis.

KOKKUVÕTE

Kaubamärgiõigus kuulub TO hulka ja moodustab ühe osa IO õigustest. Kaubamärgid on mõeldud eristama kaupu ja teenuseid nende päritolu järgi. Kaubamärgid omavad tähtsust toote kvaliteedi, seaduslikkuse, turvalisuse ja usaldusväarsuse kinnitajana. Tuntud kaubamärgid aitavad tooteid paremini müüa ja see on ka põhjuseks, miks kaubamärgiõiguseid rikutakse.

IO õiguste, sh kaubamärgiõiguste puhul on tegemist eraõigustega, kuid nende kaitse puhul esineb avalik huvi. Kaubamärgiõiguste juures seisneb avalik huvi kõige enam vajaduses kaitsta tarbijaid, tagada toodete ohutus ja soodustada kvaliteetsete kaupade tootmist, innovatsiooni ja majandusarengut.

IO õiguste jõustamise all mõistetakse õiguste omaniku tegevust tema õiguste rikkumise korral. IO õiguste jõustamisega võivad tegeleda era- ja avalik sektor. Erasektori poolseteks meetmeteks IO õiguste jõustamisel on läbirääkimised, kohtueelne- ja kohtumenetlus. Avalik sektor saab IO õiguseid jõustada läbi õigusrikkumiste menetlemise ning ennetamise ja teavitustöö kaudu.

Väikeriigi teooria kohaselt võib IO õiguste, sh kaubamärgi õiguste jõustamine olla avaliku sektori jaoks madala prioriteediga tegevuseks, mistõttu võib kaubamärgiõiguste jõustamine toimuda peamiselt erasektori algatusel. Väikeriigil on avaliku sektori vahendid piiratud, mis võib tekitada soovi IO õiguste kaitse valdkonnaga mitte tegeleda või seda valdkonda tsentraliseerida. Väikeriikide avalikul sektoril on spetsialiste vähem, mistõttu peavad nad olema multifunktsionaalsed. Sellest tulenevalt võib väikeriigi avalikul haldusel olla madalam analüüsi- ja järelevalvevõime. Väikeriigi puuduseks on selle haridussüsteemi piiratud võimalused, mis ei võimalda kitsa valdkonna spetsialistide koolitamist. Kuna väikeriigi avalikud asutused on väiksemad, siis mõjutavad nende tööd tugevalt ametnike vahelised sotsiaalsed suhted ning ametnike isiklikud suhted huvigruppide esindajatega, mis võib muuta ametnikke erapoolikuteks. Ametnike väike arv võib vähendada arvamuste paljusust ja konkurentsi. Väikeriigis on ka huvigruppidel keerulisem saavutada kriitilist massi ja end kuuldavaks teha. Väikeriigi avaliku halduse eeliseks on suurem paindlikkus, teabe kiirem liikumine ja väiksem bürokraatlikus.

Töös läbiviidud empiirilise analüüsi tulemuste põhjal võib järeldada, et kaubamärgiõiguse jõustamisega tegeleb Eestis peamiselt erasektor. Kaubamärgiõiguse jõustamised erasektoris toimuvad Eestis peamiselt kohtueelse menetluse vormis. Erasektori osakaal kaubamärgiõiguste jõustamise osas on olnud kõrgem majanduslanguse tingimustes ja aastatel, mil üldine kuritegevuse tase on kõrgem. Need tulemused viitavad sellele, et tingimustes, kus Eesti avalikul sektoril on vähem ressursse, muutub kaubamärgiõiguste jõustamine madalama prioriteetsusega

tegevuseks. Seda seisukohta kinnitavad ka intervjuudes väljendatud seisukohad, et majanduskriisi tingimustes on mõned asutused IO õiguse spetsialiste koondanud. Eesti riik ei ole pidanud IO õiguste kaitse valdkonda väga oluliseks ka arengukavade tasandil, surve valdkonnaga tegeleda on paljuski tulnud tänu Eesti poolt võetud rahvusvahelistele kohustustele.

Võimalik, et avaliku sektori väike osakaal IO õiguste jõustamisel Eestis tuleneb sellest, et puudub vajadus tugeva riigipoolse sekkumise järele. Asjaolu, et kaubamärgiõiguste alaseid kuritegusid on registreeritud vähe, võib viidata ka sellele et kaubamärgiõiguse rikkumisi esinebki Eestis vähe. Samas on võimalik, et see peegeldab ka riigipoolsele võimetusele nimetatud kuritegusid avastada.

Nimetatud tulemused on kooskõlas väikeriigi teooriaga, mille kohaselt väikeriigi avalik haldus kaldub piirama madalama prioriteetsusega tegevusvaldkondadele eraldatavaid ressursse. Samuti on toimunud Eestis IO õiguste valdkonnas tsentraliseerimine, mis vastab ka väikeriigi teooriale. Tsentraliseerimise mõjusid võib siiski näha positiivses valdkonnas, sest sellega seoses on tegeletud IO õiguse koodimisega.

Töös leidis kinnitust teoreetiline seisukoht, et Eesti IO õiguse spetsialistid on multifunktsionaalsed. Vaatamata sellele ei viita töö tulemused, et tänu multifunktsionaalsusele oleks Eesti IO õiguse spetsialistide võimekus madal. Samuti ei paku Eesti haridussüsteem IO õigusele spetsialiseerunud haridust. Kas selline haridus Eestis vajalik on, selle kohta andsid töös intervjueritud organisatsioonide esindajad erinevaid vastuseid. Praegune olukord võimaldab IO õiguslaseid teadmisi omandada kõrgkoolis lõputöö kirjutamise või siis hilisemate täiendkoolituste kaudu.

Väikeriigi puhul võib olla probleemiks, et ei ole piisavalt kodanikeühendusi, kes seisaksid IO õiguste jõustamise eest. Tuleb tunnistada, et IO õiguste eest seisvad kodanikuühendused Eestis sisuliselt puuduvad ning ka Eesti eraettevõtte huvi nimetatud temaatika suhtes on madal. Siiski võivad need tulemused viidata ka sellele, et IO õiguste osas ei ole erasektoril tänases Eestis suuremaid probleeme ja seetõttu puudub vajadus selles valdkonnas ennast kuuldavaks teha.

SUMMARY

The Role of public and private sector in intellectual property rights enforcement on the example of trademark rights in Estonia from 2006-2014.

Trademark rights belong to industrial property and constitute a form of intellectual property rights. The aim of the trademarks is to distinguish goods and services by their origin. Trademark rights can have significant monetary value to the owner of these rights. Trademarks are important as the signs of product quality, legality, safety and trustfulness. As famous trademarks add to the value of products and help to increase sales, trade mark infringements occur. Trademark infringements cause losses to the owners of trademarks rights and forged products can be unsafe for the consumers.

Although intellectual property rights are private rights, there exists a public interest in protecting these rights. In case of trademarks, the public interest is biggest for ensuring product safety for consumer, encouraging production quality and innovation.

Trademark rights can be enforced by private or public sector. For private sector negotiation, arbitration, and civil courts are instruments for trademark rights enforcement. For public sector, there is possibility to apply criminal proceedings in case of trademark violations, although prevention and information work are also means for trademark rights enforcement for public sector.

The aim of the thesis is to analyze the share of private and public sector role in intellectual property rights enforcement on the example of trademark rights in Estonia from 2006-2014. The thesis will give an overview of the present situation in that area and will give an evaluation how Estonian public and private sector manage their duties in that area.

With the population of 1.3 million, Estonia can be classified as a small country. According to the public administration theory, small countries have several limitations in public administration. As the public resources are scarce, there is a pressure to cut back resources from activities with lower priority. Intellectual property rights, including trademark rights protection may not be seen as the most important activity of public administration, therefore in a small country, there can be pressure to cut resources and decentralize intellectual property rights protection. In small countries the number specialist in public administration is lower, which requires them to be multifunctional. It can lead to lower analysis and monitoring capabilities of public administration. In small countries, the educational system offers more general education and

does not provide specialist in narrow fields. As the public organizations in small countries are smaller, then their performance is more affected by personal relations between civil servants themselves and relations between civil servants and representatives of interest groups. Small number of civil servants may limit competition between them. In small countries it is more difficult for interest groups to gather resources and make their voice to heard. The advantages of small country public administration include faster speed of information movement, more flexibility and less bureaucracy.

The empirical part of the thesis applied combined research methodology. The quantitative analysis includes the evaluation of shares of private and public sector trademark rights enforcements through the analysis of court and prejudicial decisions for period of 2006-2014. The qualitative analysis is based on interviews with representatives of different public and private organization, which are involved in intellectual property rights enforcement.

Based on the empirical results, it can be concluded that private sector plays the most important role in trademark rights enforcement in Estonia. In most cases these enforcements are conducted in the form of prejudicial proceedings. The share of private sector in trademark rights enforcement has been high in the years of economic crises and on the period, when the overall crime level is higher. These results indicate that in situations, where public sector resources are more limited, trademark rights enforcement has lower priority for public sector. This statement is supported by the answers provided in the interviews, as it was pointed out that during the economic crisis some public organizations laid off intellectual property rights specialists. Estonian public sector has not given intellectual property rights protection a high priority in strategic plans. The pressure to deal with that area results to a great extent from international commitments.

It is possible that the low share of public sector trademark rights enforcements in Estonia is caused by the lack of necessity of public action. The low number of registered trademark criminal violations may indicate that the number of trademark violations in Estonia is low. Still, it is possible that it reflects that low capability of Estonian law enforcement to discover trademark criminal violations.

The previous results are in line with the small county theory, which proposes that in small countries the public sector tends to limit the resources devoted to activities with low priority. During the recent years intellectual property rights protection has been centralized in Estonian

public sector, which also supports the small country theory. Centralization may have caused positive outcomes as it has led to codification of intellectual property rights law.

The statement, that public intellectual property rights specialist in small countries are multifunctional, was supported by the empirical analysis. Despite that, the results of the analysis do not show that it has had a negative impact on the capabilities of specialist. Estonian educational system does not offer specialized intellectual property rights education. There is no consensus among the experts, if it is necessary to provide that kind of education in Estonia. The present situation enables people to specialize in intellectual property rights field by research and training.

In case of a small county, it may be a problem that there is a lack of NGOs, who would protect the private sector interest in the intellectual property rights area. It has to be admitted, that these kinds of NGOs are virtually nonexistent in Estonia. The Estonian private sector organizations' interest in intellectual property rights topic can be considered low. However, it may not be a negative sign as it may point to the fact that there are no major problems with trademark rights protection in Estonia.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Andrews, R. and G. A. Boyne (2010). „Capacity, leadership, and organizational performance: Testing the black box model of public management“. *Public Administration Review*, Vol. 70, No. 3, 443-454.
- Burnell, P. J. and P. Calvert (2004). *Civil Society in Democratization*. London: Psychology Press.
- Chaudhry, P. and A. Zimmerman (2009). *The Economics of Counterfeit Trade*. Berlin, Heideberg: Springer-Verlag.
- Chaudhry, P. E. (2006).“ Changing levels of intellectual property rights protection for global firms: A synopsis of recent US and EU trade enforcement strategies“. *Business Horizons*, Vol.49, No.6, 463-472.
- Davenport, S. and D. Bibby (1999). „Rethinking a national innovation system: The small country as 'SME'“. *Technology Analysis & Strategic Management*, Vol. 11, No.3, 431-462.
- Friedmann, D. (2015). *Trademarks and Social Media: Towards Algorithmic Justice*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Greenhalgh, C. and M. Rogers (2010). *Innovation, Intellectual Property, and Economic Growth*. Princeton: Princeton University Press.
- Hall, B.H. and N. Rosenberg (2011). *Handbook of the economics of innovation*. Vol 1. Oxford: Elsevier B.V.
- Intellectual Property Crime Group (2013). *Annual report 2011-2012*. Newport, UK: Intellectual Property Office.
- Jacobs, L., Coskun, S. and T. Jedlik, (2001). „The nightmare of international piracy. Exploring defensive strategies.“ *Industrial Marketing Management*, Vol. 30, No. 6, 499-509.
- Jansen, M. (2004). „Income volatility in small and developing economies: export concentration matters“. *WTO Discussion Paper*, No. 3
- Janssen, M. and A. Joha (2006). „Motives for establishing shared service centers in public administrations.“ *International Journal of Information Management*, Vol. 26, No. 2, 102-115.
- Jehoram, T. C., van Nispen, C., Huydecoper, T. and J. Huydecoper (2010). *European Trademark Law: Community Trademark Law and Harmonized National Trademark Law*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International
- Kurisoo, K., Kaur, V. ja Ant, P. (2009). *Intellektuaalne omand*. Tallinn: AS Äripäev
- Liu, W. (2004).“ Discussion on Intellectual Property’s Private Right Nature.“ *Nature and Science*, Vol. 2, No. 4,84-86.

- Maskus, K. E. (2012). *Private Rights and Public Problems: The Global Economics of Intellectual Property in the 21st Century*. Danvers: Peterson Institute.
- May, C. (2013). *The Global Political Economy of Intellectual Property Rights: The New Enclosures?* Oxon: Routledge.
- Mets, T., Kelli, A., Mets, A. ja T. Tiiman (2014). *Uuring 1.1 Intellektuaalomandi (IO) süsteem ja IO roll väikeriigi T&A&I süsteemis, võrdlev situatsiooni kaardistamine ja eeluuring*, Tartu. Kättesaadav:
http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/40954/1_1_IO_Eeluuring_Mets_Kelli_Mets_Tiimann.pdf , 25. september 2015
- Michal, K. (2012). „Intellektuaalomandi reformist“. *Juridica*, Nr. 7, 479-480.
- Minto-Coy, I. D. (2015). „The History of Public Administration in the Commonwealth Caribbean.“ In Minto-Coy, I. D, Berman, E. (eds.) *Public Administration and Policy in the Caribbean*, Boca Raton: CRC Press, 33-60.
- Randma-Liiv, T. (2002). „Small states and bureaucracy: Challenges for public administration.“ *Trames*, Vol. 6, No.4, 374-389.
- Randma-Liiv, T. (2005). „Demand-and supply-based policy transfer in Estonian public administration“ *Journal of Baltic Studies*, Vol. 36, No. 4, 467-487.
- Sandner, P. (2010). *The Valuation of Intangible Assets: An Exploration of Patent and Trademark Portfolios*. Wiesbaden: GWV Fachverlage GmbH.
- Sarapuu, K. (2010). „Comparative Analysis of State Administrations: The size of State as an independent variable“. *Administrative Culture*, Vol. 11, No. 1, pp. 30-43.
- Sehver, A. (2012). „Tööstusomandi kodifitseermine“. *Juridica*, Nr. 7, 543-549.
- Seville, C. (2009). *EU Intellectual Property Law and Policy*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Thorhallsson, B. and A. Wivel (2006). „Small states in the European Union: what do we know and what would we like to know?“ *Cambridge Review of International Affairs*, Vol. 19, No. 4, 651-668.
- Tiik, K. Eelmets, I., ja Ginter, C. (2012). „Kaubamärgiõiguse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamine“. *Juridica*, Nr. 7, 550-556.
- Tiilikainen, T. (2006). „Finland — an EU member with a small state identity.“ *European Integration*, Vol. 28, No. 1, 73-87.
- Tushnet, R. (2006). „Trademark Law as Commercial Speech Regulation“. *SCL Review*, No. 58, 737-756.

Vouri, S. and P. Vourinen (2013). „Outlines of the Finnish Innovation System: The Institutional Setup and Performance.“ In Vouri, S., Vourinen, P. (Eds.) *Explaining Technical Change in a Small Country: The Finnish National Innovation System*. Helsinki: Springer Science & Business Media, 1-42.

WIPO (2008). WIPO Intellectual Property Handbook. Geneva: WIPO.

Seadused ja dokumendid

Intellektuaalomandi õiguste kaubandusasppektide leping (RT II 1999, 22, 123)

Karistusseadustik (RT I 2001, 61, 364)

Kaubamärgiseadus (RT I 2002, 49, 308)

Kriminaalmenetlus seadustik (RT I 2003, 27, 166)

Tööstusomandi õiguskorralduse aluste seadus (RT I 2003, 18, 98).

Tsiviilkohtumenetluse seadustik (RT I 2005, 26, 197)

Eesti Intellektuaalomandi ja Tehnoloogiasirde Keskus. (2014). *Intellektuaalomandi aastaraport*.

Kättesaadav: http://www.eitk.ee/public/TEKST_IO_aastaraamat_2014.pdf ,

25.september 2015

Justiitsministeeriumi koduleht „Registreeritud kuriteod Eestis 2003-2014“ . Kättesaadav:

<http://www.kriminaalpoliitika.ee/et/registreeritud-kuriteod-eestis-2003-2014-excel>,17.

mai. 2015.

Patendiameti koduleht „Tööstusomandi õiguskaitse taotluste menetluse ja vastavate registrite statistiline aruandlus“. Kättesaadav:

http://www.epa.ee/client/default.asp?wa_id=525&wa_object_id=1&wa_id_key,17. mai.

2015.

Riigi Teataja koduleht „Kohtulahendite otsing“. Kättesaadav:

https://www.riigiteataja.ee/kohtuteave/maa_ringkonna_kohtulahendid/main.html, 18.

mai. 2015.

Statistikaameti koduleht „SKP jooksevhindades ja SKP aheldatud väärtus (sesoonselt ja tööpäevade arvuga korrigeeritud), aasta“. Kättesaadav: <http://www.stat.ee/68588>, 5.

mai. 2015.

Tööstusomandi apellatsioonikomisjoni koduleht “Otsuse jõustumine“. Kättesaadav:

http://toak.just.ee/?page_id=16, 18. mai. 2015.

Intervjuude materjalid

Lauri Aasmann, Maksu- ja Tolliameti tollikorralduse osakonna peaspetsialist. Intervjueerija märkmed. 30. aprill 2014.

Kai Härmand, Justiitsministeeriumi asekanstler. Helisalvestis. 30. aprill 2014.

Tanel Kalmet, Tööstusomandi apellatsioonikomisjoni juht. Helisalvestis. 7. mai 2014.

Kink, Maksim. Riigiprokuratuuri prokuröri abi. Intervjueerija märkmed. 7. mai 2014.

Marius Kuningas, Eesti Intellektuaalomandi ja Tehnoloogiasirde Keskuse juhataja. Helisalvestis ja intervjueerija märkmed. 26. november 2015.

Janek Maasik, Politsei- ja Piirivalveameti keskkriminaalpolitsei majanduskuritegude büroo juht. Helisalvestis. 28. mai 2014.

Liina Puu, Patendiameti kaubamärgiosakonna juhataja asetäitja. Intervjueerija märkmed. 9. mai 2014.

Almar Sehver, AAA Patendibüroo kaubamärgivolinik. Helisalvestis ja intervjueerija märkmed. 30. aprill 2014.

LISA 1

Tabel 1

Eestis 2006-2014 tehtud kaubamärgi alaste TOAK otsuste ja tsiviilkohtulahendite arv

Nimetus	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
TOAK otsused	63	62	73	71	65	64	52	46	43
Tsiviilkohtulahendid	17	20	29	23	19	20	22	15	9

Allikas: Patendiamet, Justiitsministeerium

Tabel 2

Eestis 2005-2012 registreeritud üldkuriteod, IO ja kaubamärgi õigusi rikkuvad kuriteod

Kuriteo liik (KarS ptk, §)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Registreeritud kuriteod kokku	51834	50375	50977	48359	48340	42567	40816	39631	37787	
14. ptk. IO vastased kuriteod kokku	95	81	61	38	70	71	51	37	20	
Kaubamärgi vastased kuriteod kokku	29	11	8	6	15	40	33	12	7	
§ 219	Autorsuse rikkumine	2		1	2		1	2	0	
§ 220	Teose, leiutise, tööstusdisainilahenduse ja mikrolülituse topoloogia autori ja autoriõigusega kaasnevate õiguste valdaja varaliste õiguste rikkumine	48	9			2				
§ 221	Autoriõiguse seadusega ettenähtud tasu maksmisest kõrvalehoidumine									
§ 222	Piraatkoopia valmistamine	8	28	15	8	14	5	2	6	1
§ 222 ¹	Ebaseaduslikult reprodutseeritud arvutiprogrammi valdamine		4	2	4	2	3	1	0	3
§ 223	Teose ja autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti ebaseaduslik üldsusele suunamine	7	16	18	14	16	12	12	13	7
§ 224	Piraatkoopiaga kauplemine	1	10	11	3	21	11	3	4	2
§ 225	Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste rikkumist takistava tehnilise kaitsemeetme kõrvaldamine		3	6	1					
§ 226	Kaubamärgi omaniku ainuõiguse rikkumine	29	7	5	5	7	7	21	6	4
§ 227	Võltsitud kaubaga kauplemine		4	3	1	8	33	11	6	3
§ 228	Leiutise ja tööstusdisainilahenduse avalikustamine									
§ 229	Sordikaitsest tulenevate õiguste rikkumine									
§ 230	Registreeritud geograafilise tähise ebaseaduslik kasutamine									

Allikas: Justiitsministeerium

Tabel 3**Era- ja avaliku sektori intellektuaalomandi jõustamised Eestis 2006-2014**

Nimetus	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Erasektori jõustamised	80	82	102	94	84	84	74	61	52
Avaliku sektori jõustamised	29	11	8	6	15	40	33	12	7
Jõustamised kokku	109	93	110	100	99	124	107	73	59
Erasektori osakaal, %	73,4	88,2	92,7	94,0	84,8	67,7	69,2	83,6	88,1
Avaliku sektori osakaal, %	26,6	11,8	7,3	6,0	15,2	32,3	30,8	16,4	9,0

Koostas: Silver Sepp

Tabel 4**Eesti SKT 2006-2014 ja selle aastane protsentuaalne muutus**

Nimetus	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
SKT, tuhat eurot	16529,5	17810,2	16845	14364,7	14718,5	15834,6	16655,2	16916,4	17408
SKT aastane muutus, %	10,3	7,7	-5,4	-14,7	2,5	7,6	5,2	1,6	2,9

Allikas: Statistikaamet

Tabel 5**Eestis 2006-2012 kaubamärgi registreerimise taotluste, registrisse kantud ja sealt kustutatud ning kehtivate kaubamärkide arv**

Nimetus	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kaubamärgi registreerimise taotlused ja rahvusvahelised registreeringud	5134	5179	4717	3272	3132	3042	2641	2906	2723
Registrisse kantud kaubamärgid	1379	1178	1238	1200	943	986	1163	1082	1173
Registrist kustutatud kaubamärgid	2125	2090	1215	1776	1574	1889	1253	1398	1047
Kehtivad kaubamärgid	31689	30777	30800	30224	29593	28690	28600	28284	28410

Allikas: Patendiamet

LISA 2

Intervjuu küsimused

1. Kuidas on Eestis tööstusomandi kaitse valdkond riiklikult prioritseeritud 2006-2012? Milles see (on prioriteet või mitte) väljendub? Millised mõjud tulenevad riigikogu ja valitsuse tasandilt? Millised mõjud tulenevad ministriumite, Patendiameti ja tööstusomandi apellatsioonikomisjoni tasandilt? Millised mõjud tulenevad eraalgatusest?
2. Kuidas on Eestis toimunud tööstusomandi kaitsega seoses 2006-2012 riigi funktsioonide, institutsioonide ja otsustusprotsesside tsentraliseerimine? Mis on olnud nende põhjusteks? Mis on selle tagajärjed?
3. Kas ministriumites, Patendiametis, apellatsioonikomisjonis, kohtutes, politseis ja maksuametis on spetsialiseerumine erinevate omandiõiguste kaupa piisav? Kas ametkondades on spetsialiste piisav arv erinevate omandiõiguste lõikes? Mis on selle mõjud?
4. Palju kaasatakse ametkondade väliseid eksperte otsustusprotsessidesse? Kas see on tavaline või ebatavaline käitumismuster? Kuidas toimub oskusteabe jagamine erinevate ametkondade ja kodanikuorganisatsioonide vahel? Milline on selle mõju era- ja riigipoolse IO õiguste jõustamisele?
5. Kas Eestis on piisavalt palju tööstusomandi kaitse alase haridusega inimesi? Kas Eestis on /ei ole vaja vastavat haridust anda? Kas Eestis on piisavalt IO spetsialiste? Kas oleks IO spetsialistide koolituse suurendamine oleks vajalik?
6. Kui palju on Teie organisatsiooni töötajad on kokku puutunud vabaühendustega seoses kaubamärgi õigustega? Kas on näha muutusi vabaühenduste tegevustes? Millised on need muutused?
7. Kas spetsialistide vahel on tunda kaubamärgi õigustega seoses isikute arusaamade suuri erinevusi? Kas spetsialistid on tundunud põhimõtteliselt erinevaid arusaamu ametkondade ekspertidega? Kas on tunda üldist konkurentsi erinevate spetsialistide arvamuste vahel?
8. Milline andmeanalüüsivõime on Teie organisatsioonis seoses kaubamärgiga? Kuidas arvestab Teie arvates oskusteabega poliitiline tasand? Milline on Teie arvates ametkondade tasandi võime oskusteavet kaasata?

Intervjuude küsimuste sõnastustes on sõltuvalt uuritavast institutsioonist mõningaid erinevusi.